

קונטרס

אאלפך חכמה

בלבבי משכן אבנה

אוצר האותיות

ערך בדל

תורת שעשועים

לא מונה כלל

נשמח לקבל הערות והארות,
וכן תוספות קצרות על
הקונטרס, על מנת לתקן
ולהוסיף במהדורה הבאה
בע"ה.

כמו כן, המעוניין לסייע להגיה
את הקונטרס כל שבוע לפני
צאתו, יפנה למערכת.

להאזנה לשיעור
בקול הלשון

073-295-1245 ישראל
USA 605-313-6660

ומקיישים: כוכבית [*]

סולמית [#] ->

מספר שיעור] ->

סולמית [#]

© כל הזכויות שמורות

לקבלת העלון השבועי
ברוא"ל יש לשלוח בקשה
לכתובת:

bilvavi231@gmail.com

לקבלת העלון השבועי
בפקס

יש לשלוח בקשה לפקס
המערכת: 03-5480529

ללקיחת חלק בהוצאות
הגדולות של הדפסת הספרים
לזיכוי הרבים, ניתן לצור קשר
עם מערכת

'בלבבי משכן אבנה'

טלפון: 052.763.8588

פקס: 03-5480529

ת.ד. 34192 ירושלים 9134100

bilvavi231@gmail.com

תוכן העניינים

"בא אל התיבה"

ערך בדל

עבודה

ז

בלבביפדיה עבודת ה'

מחשבה

יז

בלבביפדיה מחשבה

כז

סוגיות במחשבה

רל"א שערים

לא

צירוף ב-ד / ב-ל / ד-ל

קבלה

לז

בלבביפדיה קבלה

מב

מילון ערכים בקבלה

ארמית

מה

מילון ערכים בארמית

נספח

מט

הכנעה הברלה והמתקה

מדור עבודה

בלבביפדיה עבודת ה'
בדל

בלביפדיה עבודת ה' בדל

הרמב"ם שיש מצוה בשבת לקדש בכניסתה וביציאתה והרי שבעומק קידוש הוא הבדלה.

ומ"מ א"כ, זהו כח ההבדלה שנמסר לנו להדיא כמצוה בכל שבוע ושבוע, להבדיל בין שבת לששת ימי המעשה.

אבל מלבד ההבדלה הזו שהיא בין קודש לחול בין אור לחושך ובין ישראל לעמים, ישנה הבדלה גבוהה שזו מצות הבדלה שעושים בין שבת ליו"ט ששם מטבע הברכה הוא "המבדיל בין קודש לקודש".

והרי שביחס ל"המבדיל בין קודש לחול" שקיים בכל שבת, ההבדלה העליונה יותר היא הבדלה בין קודש לקודש.

שני השורשים במעשה בראשית לשתי ההבדלות

והבנת הדברים - הרי כמו שהוזכר ראשית כח ההבדלה שהתגלה בבריאה הוא "ויבדל אלקים בין האור ובין החושך" שמתגלה בפועל ב"יהי מאורות ברקיע השמים להבדיל בין היום ובין הלילה".

ובעומק אלו הם שתי המדרגות שבהבדלה, כלומר - הגילוי של ההבדלה בין אור לחושך כפי שהוא מצטייר בשורש של יום ראשון מששת ימי בראשית, זוהי הבדלה שמתגלה בצורתה העליונה בהבחנה של הבדלה בין קודש לקודש.

אבל בהבדלה של יום רביעי דמעשה בראשית כתוב בקרא "יהי מאור" חסר ו', וכמו שדורשים חז"ל שזהו החסרון שהושרש במאורות שעיקר החסרון הוא בקטרוג הלבנה שאמרה אי אפשר לשני מלכים לשמש בכתר אחד, שאז אמר לה הקב"ה "לכי ומעטי את עצמך" ונעשה בלבנה התמעטות.

בדל הוא השורש של כח ההבדלה, וזה מה שנאמר בקרא בפעם הראשונה בתורה לגבי האור - "וירא אלקים את האור כי טוב ויבדל אלקים בין האור ובין החושך" (בראשת א', ד') וכמו"כ נאמרה עוד פעם לשון של הבדלה ביחס להבדלה בין אור לחושך, ביום הרביעי בתליית המאורות כמו שנאמר בקרא "יהי מאורות ברקיע השמים להבדיל בין היום ובין הלילה" (שם שם י"ד) כלומר - שורש ההבדלה הוא בין האור לבין החושך וההשתלשלות שלו בפועל זה בהבדלה בין היום ובין הלילה, והרי ששורש ההבדלה שנאמרה בתורה היא בין אור לחושך.

ובכללות, כח של הבדלה זהו ביחס למה שהיה קודם ההבדלה, שקודם ההבדלה הדברים היו מעורבים זה בזה וההבדלה היא זאת שיוצרת היבדלות ביניהם, ומצד כך השורש בדל הוא אותיות לבד, כלומר, ההבדלה מעמידה את כל אחד ואחד מהדברים באופן שהוא לבדו.

שתי מדרגות ההבדלה - 'בין קודש לחול' ו'בין קודש לקודש'

ועיקר כח ההבדלה מתגלה במצות ההבדלה שישנה במוצאי שבת - בכללות יש בשבת מצות קידוש בכניסת היום ומצות הבדלה ביציאת היום ובלשון הש"ס - "קידושא ואבדלתא".

ומטבע הברכה של הבדלה - "המבדיל בין קודש לחול בין אור לחושך בין ישראל לעמים בין יום השביעי לששת ימי המעשה" ויסודה היא הבדלה בין קודש לחול כלומר הבדלה מזמן של קודש לזמן של חול דהיינו משבת לימי החול, אבל כידוע, בלשון הרמב"ם מהמכילתא (מצות עשה קנה) מבואר שגם למצוה שקיימת בכניסת היום שנקראת בלשון הש"ס קידוש כמו שהובא לעיל וגם המצוה הנקראת ביציאתו הבדלה, היא נקראת בלשונו קידוש שזה מה שכותב

נפלי' והיינו שכביכול אין לו מציאות של קיום מצד עצמו, והרי שהוא מקביל לשורש החסרון של הלבנה, - וזהו השורש הדק למעשיהם של רשעים שנעשים בחושך כמו שנתבאר משום שהם יוצרים במעשיהם מציאות של חסרון.

ואלו הם א"כ שני השורשים לשני ההבדלות שישנם, השורש העליון הוא להבדלה שבין קודש לקודש והשורש התחתון הוא להבדיל בין קודש לחול.

ודייקא ההבדלה בין קודש לחול מתגלה במוצאי שבת ושם מתגלה הבדלה בין ישראל לעמים שישראל הם קודש והעמים הם חול-חולין, וכן ההבדלה בין שבת לשבת ימי המעשה - 'שבת איקרי קודש והיא נקראת 'שבת קודש' ויומין דחול זהו מלשון חלל - חולין שמשמעותו הוא חסרון, העדר, וזהו שורש ההבדלה בין קודש לחול שהוא יוצא לפועל בהבדלה בין שבת ליומין דחול, הבדלה בין מציאות של טוב למציאות של רע.

"אז יבדיל משה שלוש ערים" - מהות ההבדלה העליונה שבערי מקלט שמתגלה ב"הזרחת שמש לרוצחים"

ושורש כח ההבדלה הוא הכח הנמסר למשה רבינו כמו שנאמר בקרא "אז יבדיל משה שלוש ערים מזרחה שמש" שדורשת על זה הגמ' במכות "אמר לו הקב"ה למשה רבינו הזרחת שמש לרוצחים" וכפשוטו הערים הללו נועדו להיות למקלט לרוצח בשגגה^{*} שהוא עומד לנוס אל אחת הערים האלה - "ונס אל אחת הערים האלה וחי".

וכפשוטו זהו כח של הבדלה בבחינת הבדלה בין קודש לחול, שהרי מי שנכנס למקום הערים האלה שהם ערים של הבדלה הוא נבדל להיות בתוכם מחמת שהוא עשה מעשה חולין, ומצד כך נאמר בו "וישב שם עד מות הכהן הגדול" היינו שהוא יושב שם לבדו עד מות הכהן הגדול

וזהו השורש של כח הקלקול, כח הרע שמתגלה בחושך - בלילה, וכדרשת חז"ל בלשון אחד על הפסוק "תשת חושך ויהי לילה" - זה מעשיהם של רשעים שנעשים בהסתרה ובהחשכה, ושם ההבדלה היא בין האור לבין החושך שהוא שורש דקלקול בבחינת שורש להבדלה בין קודש לחול.

והרי שהלשון הבדלה שנאמר מעיקרא - "ויבדל אלקים בין האור ובין החושך ויקרא אלקים לאור יום ולחושך קרא לילה" זהו הבדלה בפנים העליונות של 'בין קודש לקודש' כי האור הוא קודש והחושך הוא ג"כ מציאות של קודש.

אבל ביום רביעי דמעשה בראשית שבו נתלו המאורות שהם הכח המבדיל בין היום ובין הלילה - ואמנם ביסודו הוא המשכה של יום ראשון שנאמר בו "ויבדל אלקים בין האור ובין החושך ויקרא אלקים לאור יום ולחושך קרא לילה", והיינו שההבדלה בין אור לחושך שנעשתה ביום ראשון שהיא השורש להבדלה בין יום ללילה, עיקר ההבדלה הזו בעלמא דידן היא מכח המאורות במה שהחמה נתלתה ברקיע בשביל להאיר ביום והלבנה בשביל להאיר בלילה.

אבל שם כבר הושרש כח של הבדלה מסויימת בין קודש לחול, בין האור של היום משורש החמה שהוא קודש לבין החושך של הלילה שהשורש שלו הוא במה שנאמר ללבנה "לכי ומעטי את עצמך" ומכח כך היא משמשת ללילה, והיינו שהיא משמשת בזמן שהוא שורש החסרון - שורש העבירה, ועל אף שאי"ז הבדלה בפועל בין קודש לחול אבל יש כאן כבר הבחנה של שורש להבדלה בין קודש לחול.

והדוגמא הבהירה לכך זהו דוד מלכא משיחא שהוא נמשל ללבנה כדברי חז"ל כידוע מאד, ולכן נוהגים לומר בקידוש הלבנה "דוד מלך ישראל חי וקיים" - וכל שורשו של דוד המלך הוא מציאות של התמעטות שהרי הוא נקרא 'בר

^{*} בעיקר לרוצח בשגגה, ולענין רוצח במזיד זה תלוי בשיטות בסוגיא במכות.

תיקון לרוצחים, כי מצד כך כשהרוצח גולה הוא לא גולה למקום של לבדו כפשוטו דהיינו שגעשית ע"י כן הבדלה בין טוב לרע, בין מי שלא רצח למי שרצח, אלא משה רבינו שהזריח כאן שמש היינו שהוא מעלה את הרוצח להבדלה העליונה שהיא בין קודש לקודש. - זהו העומק של "הזרחת שמש לרוצחים".

מהות ההבדלה בין קודש לחול - בין היחוד שבקדוש להעדר יחוד שבחול

ובעומק, נחדד מהי ההגדרה של ההבדלה בין קודש לחול ולפי"ז מהי הגדרת ההבדלה בין קודש לקודש ההגדרה של ההבדלה בין קודש לחול היא יותר פשוטה, יותר מובנת וברורה, יש דבר שהוא קודש ויש דבר שהוא חול ויש הבדלה ביניהם, והרי ההגדרה של קודש היא כמו שמבואר בסוגיא בתחילת קידושין שהלשון 'הרי את מקודשת לי' מתפרש הרי את מופרשת ומובדלת מכל העולם ומיוחדת לי, והיינו שהגדר של קודש הוא דבר שמופרש ומובדל מכל העולם, שזה ההבדלה מה שהוא מיוחד לגבוה.

ולפי"ז ההבדלה בין קודש לחול היא ברורה, 'חול' זהו מי שאינו מיוחד לדבר מסויים משא"כ קודש כמו 'שבת קודש' הגדרת הקדושה היא שיש בה יחוד לדבר מסוים, וזה א"כ ההגדרה של 'המבדיל בין קודש לחול', כי הקודש נבדל מן החול בעומק משום שבחול כדוגמא אפשר לעשות בו את המלאכה הזו ואפשר לעשות בו את המלאכה האחרת שזה ה"ששת ימים תעשה מלאכתך" שכהגדרה כוללת זה קאי על כל המלאכות, ואינה מיוחדת לדבר מסוים.

אבל שבת קודש יש בה נקודה מיוחדת של 'תשבות', מונח בה יחוד מסויים של שביתה שאינו קיים בחול - זוהי ההגדרה הכללית של הבדלה בהבחנה של 'בין קודש לחול'.

ועד אז הוא אינו יכול לצאת משם². וזהו דייקא הערי מקלט שנאמר בהם 'אז יבדיל', ולכן גם בפועל מי שנמצא שם הוא נעשה מובדל במצב של 'לבד'.

והרי שלכאן שורש ההבדלה של הערי מקלט הוא בהבדלה של "יהי מארת ברכיע השמים להבדיל בין היום ובין הלילה" של יום רביעי דמעשה בראשית שזה כבר ההבדלה התחתונה, הבדלה בין קודש לחול ובין טוב לרע.

אבל בעומק, במה שנאמר כאן "אז יבדיל משה שלוש ערים מזרחה שמש" כפי שהוזכר, מודגש כאן שההבדלה המתגלה בערי מקלט מונחת דייקא במדרגת השמש ולא במדרגת הלבנה, דהיינו במדרגת היום עצמו.

והרי שורש ההבדלה שהתגלה ביום רביעי דמעשה בראשית הוא משורש קטרוג הלבנה שאמרה שאי אפשר לשני מלכים שישמשו בכתר אחד, אבל לולי קטרוג הלבנה, השמש והירח היו משמשים בכתר אחד והיינו שהם לא היו מובדלים זה מזה, והרי שמצד הלבנה דייקא יש שורש להבדלה אבל מצד החמה אין שורש להבדלה אפי' ביום רביעי דמעשה בראשית.

וא"כ, משה רבינו שמבדיל את הערים באופן של 'מזרחה שמש' כמו שהובא מדברי חז"ל "הזרחת שמש לרוצחים", זהו הבדלה מצד תפיסת החמה ולא מצד תפיסת הלבנה, - וודאי כפשוטו ב'הזרחת שמש לרוצחים' מונח שורש אור של הצלה בבחינת שמש כי לולי כך הרי הגואל הדם יכול להורגו לרוצח, אבל בעומק מונח כאן שהתורה השתמשה כאן בלשון של הזרחת שמש שהוא הזריח את ההבדלה בתפיסה של החמה ולא בתפיסה של הלבנה, ומדין התפיסה של החמה - באמת אפשר לשני מלכים שישמשו בכתר אחד.

וההבדלה בתפיסה הזו היא הבדלה בין קודש לקודש, וזה גופא עומק הדבר שע"י כן נעשה

² ועל אף שהוא לא ממש לבדו שהרי כמו שדורשת הגמ' 'וחי' - 'עביד ליה מילתא דחיותא' אבל בהגדרה הכוללת ממש הכניסה לעיר מקלט והאיסור יציאה משם עד מות הכה"ג היא העמדה של הרוצח שהוא יהיה במקום של 'לבד'.

מהות ההבדלה בין קודש לקודש - לעמוד על נקודת היחודיות של כל קודש

ולפי"ז, מהו ההבדלה בין קודש לקודש - כשיש ב' קדושות, הרי לכל אחד מה'קודש' יש בו יחודיות מסויימת, ולפי"ז ההבדלה היא בין היחודיות הזו ליחודיות האחרת - זוהי ההבדלה בין קודש לקודש.

והרי שזה שונה מההבדלה בין קודש לחול, ששם הקודש הגדרתו היא שיש בו יחוד מסויים ולעומת כך כל הגדרת 'חול' היא שאין בו יחוד מסויים, וזה גופא ההבדלה בין קודש לחול.

אבל ההבדלה בין קודש לקודש היא שכשיש יחוד מסויים לדבר זה ויש יחוד מסויים לדבר זה, צריך להעמיד את הדקות מהו היחוד של זה ומהו היחוד של זה, והעמדת ההבחנה הזו, זה נקרא בעומק הבדלה בין קודש לקודש.

ובמוצאי שבת שחל לאחריו יום טוב זהו הזמן שעושים הבדלה בין קודש לקודש, וכפשוטו כשיש יו"ט שחל שבת לאחריו, אין כלל יסוד דין של ההבדלה, ויש רק את הדין של עירוב תבשילין כמו שדורשת הגמ' - "זכרהו מדבר אחר שבא להשכיחו" כלומר שאם יום טוב קודם לשבת הוא יכול להשכיח את השבת ולכן נאמר שם יסוד של דין לעשות היכר שזהו העירוב תבשילין, אבל לא נאמר דין הבדלה ביניהם.

אבל בעומק, ההבדלה שיש בין שבת ליו"ט כשיו"ט הוא ביציאתה של השבת או הדין קידוש שיש לשבת כשהשבת היא ביציאת היו"ט בשניהם מונח יסוד דין של הבדלה שהרי כיסוד הרמב"ם שהוזכר, גם הקידוש בכניסה זה כמו ביציאה מיסוד דין של הבדלה בכניסתו וביציאתו, והרי שמתגלה שיש כאן הבדלה מהקודש של השבת לבין היו"ט והבדלה בין הקודש של היו"ט לשבת.

כלומר - מתגלה הבהירות מהו היחודיות שיש בקדושת השבת ומהו היחודיות שיש בקדושת

היום טוב, וזהו בעומק כח ההבדלה בין קודש לקודש. ובעומק, ביאור הדברים - כשבאים להבדיל דבר מזולתו, יש מה שמבדילים אותו מכח שהוא דבר מרומם מזולתו וזולתו שפל ממנו שזה ההגדרה של הבדלה בין קודש לחול, הקודש מרומם יותר והחול פחות יותר, אבל בהבדלה בין קודש לקודש זה לא בתפיסה הזו שיש עליון ויש תחתון שמצד כך בהגדרה הכוללת, כשיש שבת ויש יו"ט, קדושת שבת היא למעלה מקדושת יו"ט מכח שחלקם של המלאכות שנאסרו בשבת דהיינו מלאכות אוכל-נפש, הותרו ביו"ט, אלא בעומק כמו שמבואר ברבותינו, שכמו שברור שיש מעלה בקדושת השבת על קדושת היו"ט, כך יש גם מעלה בקדושת יו"ט על קדושת שבת, והרי שיום טוב ושבת הם שני סוגי הארות שיש בזה מה שאין בזה ויש בזה מה שאין בזה.

ולפי"ז עומק ההגדרה של ההבדלה היא לעמוד על נקודת היחודיות שנמצאת בכל דבר - וזה עומק ההגדרה של המושג הבדלה, כלומר, בחיצוניות נראה שהבדלה זה כפשוטו שמבדילים את הדברים זה מזה בשביל להפריש את הדבר מזולתו, אבל בעומק ההגדרה של הבדלה היא לא הבדלה רק מלשון של הפרשה בפועל ע"י שנבדלים מן הדבר שכך מתפרש כפשוטו מה שנאמר בקרא "להבדיל בין הטהור ובין הטמא" שפורשים מן הטמא וכן בפסוק שנאמר בעדת קורח "הבדלו מתוך העדה הרעה הזאת" שההבדלה היא לפרוש מהם.

אלא בעומק ההבדלה באה לבטאות את ה'יחיד' שנמצא בכל דבר, את היחודיות שנמצאת בכל דבר שהיא עומק ההגדרה של ה'לבדו' שבדבר.

מהות ההבחנה בין הצדיקים - גילוי נקודת ה'לבדו' של כל צדיק

ובשורש השורשים - המציאות הפנימית של ההבדלה מתגלה בצדיקים במה שאין צדיק דומה לחבירו אלא לכל אחד ואחד יש את היחודיות שלו, ומצד כך מה שאומרת הגמ'

השכינה מדין צירוף, שהצירוף העיקרי הוא "כל בי עשרה שכינתא שריא" אבל גם בפחות מעשרה שייך צירוף [-אלא שאז זה תלוי במה הם עוסקים].

ומ"מ, יסוד ההשראת השכינה של 'כל בי עשרה שכינתא שריא' זה אופן אחד של גילוי שכינה מדין הצירוף של כל העשרה.

אבל האופן השני של גילוי שכינה זה מצד היחיד שמתגלה ביחיד.

ומצד כך, כח ההיבדלות שנתבאר כאן בסיעתא דשמיא, זהו כח שמגלה את היחיד שמתגלה ביחיד, וכדברי חז"ל כידוע מאד שכנגד ה"ונשגב הוי"ה לבדו" נאמר "ויותר יעקב לבדו" שיעקב הוא כביכול כלי ליחידו של עולם.

ולכן הוא דייקא "יושב אהל" כמו שנאמר בקרא "איש תם יושב אהלים" כי אהל בגימטריא לבד. וזה מה שמתגלה גם במשה רבינו שנאמר בו "ומשה תקע אהלו מחוץ למחנה והיה כל מבקש ה' יצא אל מחוץ למחנה" והרי שמצד מקום האהל, מקומו הוא לבדו מחוץ למחנה, וזהו האהל שבגימטריא לבד.

ומצד ההבחנה הזו בעומק, שורש השראת השכינה היא ביחיד - ב'לבדו' שורה השכינה, ואיזה גדר של שכינה שורה? - שכינה של 'אין עוד מלבדו'.

והסבר הדברים - הרי בכללות ממש ישנם שתי תפיסות שרשיות בהשראת השכינה שמקבילות לשתי היחסויות שהוזכרו - שהרי כמו שנאמר במטבע התפילה שתיקנו לומר בכל יום בשחרית "אתה הוא עד שלא נברא העולם ואתה הוא משנברא העולם", והיינו שיש גילוי של הקב"ה עד שלא נברא העולם ויש גילוי של הקב"ה משנברא העולם.

כידוע בסוכה "לא פחות עלמא מל"ו צדיקא דמקבלי אפי שכינתא בכל יומא" - זהו ה'לבד' שהוא גימטריא ל"ו, כלומר, זהו העומק של הדקות מהו היחודיות של כל צדיק על חבירו, - ולא שהנידון הוא מי הצדיק שמרומם מחבירו, כי זה נידון מכח התפיסה התחתונה של "להבדיל בין קודש לחול" אלא מכח התפיסה העליונה של ההבדלה, ההבדלה היא להבחין איך מתגלה בכל צדיק נקודת היחודיות שבו שאין בזולתו ובזה הוא נמצא לבדו. וכן בכל נפש ונפש יש בה את היחודיות שבה.

הכלי לגילוי 'יחידו של עולם' - גילוי כח ה'לבדו' שבנפש

ודקות הדבר - ברור מצד עצמו - יש את הבורא יתברך שמו שכביכול הוא נמצא לבדו - "ונשגב הוי"ה לבדו ביום ההוא" שמצדו יתברך זהו תפיסה שכולה 'לבדו', - מצינו אנחנו נמצאים עמו, אבל מצדו כביכול, הוא 'לבדו', כמו שהאריך הנפש החיים בשער ג' כידוע.

ועד כמה שכל אדם ואדם לא מגלה בנפש את ההבדלה שמכחה מתגלה כח ה'לבדו' שבנפש, הרי שהוא לא כלי ליחידו של עולם, כיון שהוא מצורף עם עוד אחרים, ואף שאליבא דאמת כל יחיד הוא 'יחיד', אבל הוא לא מצורף להקב"ה מדין ה'יחיד' שבו שע"י כן מתגלה 'יחידו של עולם' בתוכו.

השראת השכינה שע"י כח הצירוף והשראת השכינה שע"י כח היחיד

ובלשון בהירה - כהגדרה כוללת יש שני אופנים של השראת השכינה בעולם, יש השראת השכינה מדין 'צירוף' כדוגמא של 'כל בי עשרה שכינתא שריא', ומצד כך כמו שהמשנה אומרת באבות שאפילו שנים שיושבים ועוסקים יחד בתורה שכינה עמהם, כלומר - זהו השראת

^ד שמבואר במשנה באבות פ"ג משנה ו' שלומדים זאת מהפסוק "אלקים ניצב בעדת אל" ואין עדה אלא עשרה שנאמר "עד מתי לעדה הרעה הזאת" שזה קאי על המרגלים לאחר שיצאו מהם יהושע וכלב שהם עשרה [-ואותו לשון נאמרה בעדת קורח "הבדלו מתוך העדה הרעה הזאת"].

עכשיו הוא יחיד - ומה שזה הבחנה שנקראת "אתה הוא עד שלא נברא העולם" היינו משום זה עומק מהות הגילוי שמתגלה שאף השתא שהוא נמצא "לבדו".

והגילוי הזה מתגלה בנפש של הנברא כשהוא נמצא לבדו. שזהו האופן שזה מתגלה בעומק כשהאדם נמצא לבדו מהצד העליון של ה'לבדו', והיינו שהאדם מגלה במה הוא לבד בעצם, מה היחודיות שלו משאר הנבראים שזוהי היחודיות שחקקה בו אמינות רצונו וחכמתו ית"ש.

ובכח הזה שבו הוא נמצא לבדו, ההשראה של השכינה שלו זוהי שכינה באופן שהיא נמצאת 'לבדו' ואז, האור שמתגלה בו זה "אתה הוא עד שלא נברא העולם".

ההבדלה בין טוב לרע - בשביל השראת השכינה שבכח הצירוף וההבדלה בין קודש לקודש - לצורך גילוי 'יחידו של עולם'

ונתבונן להבין בעומק - יש כאן שני מהלכים של גילויים של הקב"ה בעולמו ושני אופנים של כלים איך הוא מתגלה בעולמו, מצד ה'לבד' של ה'בדל' התחתון זוהי ההבדלה בין הטוב לרע, והבדלה זו היא מחמת שהרע הוא רעוע ולכן הוא לאו בר-צירוף כמו שנתבאר כבר בהרבה מקומות, ומצד כך צריך להבדל בין קודש לחול בכדי להיבדל מן הרע ששם אין השראת השכינה כהגדרה כוללת. וזהו ההבדלה בין טוב לרע שעי"כ הוא נבדל מהרע והוא נדבק בטוב, במקום הקודש שבו השכינה יכולה להתגלות.

אבל בהשראה זו לא מתגלה שם מדרגת ה'לבדו' אלא מתגלה ההשראה שבכח הצירוף, ב'כל בי עשרה שכינתא שריא'.

ושני הגילויים הללו הם שני אופנים איך הקב"ה מתגלה - אופן הגילוי של 'אתה הוא עד שלא נברא העולם' זה מה שמתגלה מצד מה שכביכול הוא לבדו, ואופן הגילוי של "אתה הוא משנברא העולם" זה מתגלה במה "שכשהוא רוצה משרה שכינתו בין שני בדי ארון" שזהו ה"נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים".

הגילוי של "אתה הוא משנברא העולם"

אלו הם שני אופנים של הגילויים, - ומתי מתגלה ה"אתה הוא עד שלא נברא העולם" ומתי מתגלה ה'אתה הוא משנברא העולם'? - הגילוי של 'משנברא העולם' יסודו הוא השראת השכינה בתחתונים מדין הצירוף לנבראים, ועל הגילוי הזה נאמר "כל בי עשרה שכינתא שריא", כלומר, זה שורש גילוי שהמהות של אותו גילוי הוא בכח של הצטרפות לזולתו, וגילוי כזה, יסודו הוא "כל בי עשרה שכינתא שריא" כיון שיסודו הוא בעשרה מאמרות שבהם נברא העולם ששם מתגלה הקב"ה בבריא, וכשהוא מתגלה בנפש הנבראים זה באופן של "כל בי עשרה שכינתא שריא".

והרי שהמהות של אותו גילוי הוא במה שהקב"ה מצטרף לנבראים, זהו "אתה הוא משנברא העולם" זה גילוי מכח הצירוף יחד עם הנבראים.

הגילוי של "אתה הוא עד שלא נברא העולם" - גילוי מדרגת ה'לבדו' בעצם

אבל זה לא המדרגה שנקראת 'לבדו', ורק המדרגה הזאת של 'אתה הוא עד שלא נברא העולם' היא המדרגה שנקראת לבדו, ומצד כך כביכול הוא ית"ש הוא יחיד, אלא שמצדו גם

^ה וכמובן, לא מדברים בו עצמו ית"ש, שהוא בוודאי הווה תמיד כמו שפשוט וברור אלא מדברים רק על שני אופנים של גילויים.

^י ויש גם כמובן 'לבדו' דקלקול שזהו ה'יולך שפי' שנאמר בבלעם והוא ה'זה לעומת זה' דמשה שמתגלה אצלו ה'לבדו' דקדושה ב"תקע אהלו מחוץ למחנה" כמו שנתבאר. ועין בהרחבה בספר ההתבודדות.

^ז על אף שבנעלמות נאמר "השוכן אתם בתוך טומאותם", אבל באיתגליא אין גילוי של שכינה במקום של טומאה.

העבודה זהו תפילה, - והרי גדר מה שנעשה בהקרבת הקרבן הוא הסרת הפסולת מן הבהמה שזה בגדר הבדלה של הפסולת ולאחר מכן הצירוף של הטוב שעולה ללעילא כקרבן.

שורש מדרגת התורה - 'לבדו'

ולעומת כך במדרגת התורה, יסודה של התורה בעומק היא "משה קיבל תורה מסיני", ואופן קבלתו מסיני הוא "ומשה לבדו נגש אל הערפל" שרק משה לבד יכול לגשת לשם, כלומר - מונח כאן ששורש השגת התורה היא ב'לבדו', ולכן כשמשה עולה כביכול לקבל תורה, כל בני ישראל נבדלים ממנו ונשארים למטה ולא עולים עמו למעלה לשמים כביכול, לקבל את התורה, והרי ששורש השגת התורה היא למשה לבדו ע"י 'כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה'". ומכאן ה'פה אל פה אדבר בו' משה רבינו מקבל את התורה ביחידות ונעשה 'דָּבָר אחד לדור'.

ומכאן ואילך משתלשל 'משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים' שבזקנים כבר נעשה מסירה של תורה לרבים.

וכמו"כ מצד המסירה הפרטית שמשה מסר באותו דור בתחילה הוא מוסר לאהרן לבדו ולאחר מכן כשהוא מוסר לבניו, זו היא מסירת התורה באופן שהיא לרבים.

וכל מה שנאמר "חרב על הבדים ונאלו" כמו שאומרת הגמ' - "חרב על צואריהם של שונאיהם של תלמידי חכמים שיושבים בד בבד ועוסקים בתורה" שזה מכח שהם עוסקים בתורה לבד, היינו כמו שמאריך הרמח"ל במסילת ישרים שכונת הדבר היא שהם עוסקים בתורה רק לבד, אבל סדר הדבר שצריך להיות הוא שבחלק מהזמן האדם צריך לעסוק בתורה לבד ומלבד זאת לעסוק כפי הצורך בלימוד עם חברותא בבחינת 'או חברותא או מיתותא'.

אבל השגת התורה בשורשה היא באופן שהאדם עוסק בתורה לבדו, - ובלשון מבוררת

ומצד כך מצינו שיש בקטורת י"א סממנים וכדברי רבותינו הידועים שהחלבנה שריחה רע היא הסממן הי"א והיא איננה מכלל העשרה כי היא בבחינת הרשעים שהם אינם מצטרפים לעשרה".

וזה א"כ ההבדלה התחתונה שבה מבחינים בין הטוב לרע להבדיל ביניהם, וע"י כן ההשראה היא בטוב ולא ברע, וכמו שנתבאר, שם ההשראה היא בבחינת צירוף של "כל בי עשרה שכינתא שריא".

אבל ההבדלה העליונה של "המבדיל בין קודש לקודש" היא הכח להבחין בתוך הקודש בין קודש לקודש בבחינת ה'לבדו' שבכל דבר, שזה היחודיות שנמצאת בכל דבר שבאה לגלות את היחיד שבו שהוא הכלי ליחידו של עולם, ומצד כך ההשראת השכינה שהוא זוכה לה היא השראת השכינה של "אתה הוא עד שלא נברא העולם".

ועולה א"כ שיש שתי מהויות - שתי מדרגות שונות במדרגת הגילוי שכינה שיש בעולם.

שורש מדרגת התפילה - כח הצירוף

ובכללות ממש זה מקביל להגדרות של תורה ותפילה - בתפילה נאמר מעיקר יסוד הדין שצריך שהתפילה תהיה במנין והיא צריכה עשרה ולכן היא נקראת תפילה כמו שאומרים רבותינו כידוע מאד מלשון 'נפתולי אלקים נפתלתי' ומלשון 'צמיד פתיל' שהיא מלשון התחברות. וכמו שברור, יש את מה שהתפילה בעצמה ומהותה היא התחברות לבורא, אבל כידוע מאד מה שמובא בשם האריז"ל^ה שהאדם יאמר שהוא מקבל ע"ע לקיים מצות 'ואהבת לרעך כמוך' קודם תחילת התפילה, כלומר שהתפילה בנויה על כח הצירוף של בני אדם יחד, וביסודה, התפילה נקראת עבודה כמו שאומרים חז"ל^ט 'איזו היא עבודה שכלב הוי אומר זו תפילה' והיא באה במקום עבודת הקרבנות שלאחר שהם בטלו עיקר עמוד

^ה חוץ מיום הכפורים שבו "מתירים להתפלל עם העבריינים".

^ט כמו שמודפס בתחילת התפילה בהרבה סידורים.

^י או באופן של אכילת קדשים.

^{יא} וזה האופן שמתגלה אחת המדרגות של קבלת התורה אך יש בקבלת התורה עוד מדרגות.

יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני ה' אלקיכם, קדושתו למעלה מקדושתכם" שיש הבדלה - אבל זה הבדלה בין קודש לקודש, "אתה קדוש ושמן קדוש וקדושים בכל יום יהללך סלה", שמכח שישאל נקראים קדושים הם מצורפים ל'אתה קדוש', והרי שההבדלה שיש כאן זה בין קדוש וקדוש, 'המבדיל בין קודש לקודש' - זה ה"יכול כמוני כו' תלמוד לומר כו' קדושתו למעלה מקדושתכם".

וזה א"כ העומק של כח ההבדלה העליון, ומהכח העליון הזה של ההבדלה האדם דבק בו יתברך שמו מכח היחודיות של הנפש שלו, - ושם הוא משיג את חלקו הפרטי בתורה כיון שהוא דבק ביחודיות שבו ומכח כך הוא דבק בו יתברך שמו והוא זוכה ל"החכמה מאין תמצא" ל"כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה", זה סוד ההבדלה השלימה של הקודש שמבדילים בין קודש לקודש.

עיקר כח ההבדלה המתגלה לעת"ל - 'בין קודש לקודש'

כשיבוער הטומאה מן העולם, אז לא תהיה כבר הבדלה בין טהור לטמא, ואז תשאר רק ההבדלה העליונה של 'המבדיל בין קודש לקודש' ועל הזמן הזה נאמר "ונשגב הוי"ה לבדו", כלומר - אז מתגלה ה'לבדו' שאין טומאה, וע"י כן נעתק כח ההבדלה של 'בין קודש לחול'.

ב'יום שכולו שבת' לא שייך הבדלה בין שבת קודש לחול.

ואז תהיה רק ההבדלה בין קודש לקודש וזה עומק פנימיות מהות ההבדלה דקדושה שהאדם דבק בו יתברך שמו מה'לבדו' שבמעמקי נפשו, מהיחודיות של מעמקי נפשו ומשם מאיר בו האור השלם של 'יחידו של עולם' "ויותר יעקב לבדו - ונשגב הוי"ה לבדו ביום ההוא".

(מתוך ב-ד בל בלביפדיה עבודת השם)

מספר שיעור בקול הלשון 35061280

יותר - יש את עסק התורה שהוא באופן של 'מקל חובלין' שזה קאי על תלמוד בבלי ויש את עסק התורה שהוא באופן של 'מקל נועם' שזה קאי על תלמוד ירושלמי כמו שאומרים חז"ל, והיינו שכשהאדם עוסק עם חבריו בתורה שייך או את האופן של 'מקל נועם' או את האופן 'מלחמתה של תורה' שנוטה ל'מקל חובלין' אבל כשהאדם לומד עם עצמו, שם אין מלחמתה של תורה אלא יש רק אופן של 'נועם'.

והיינו משום שה'נועם' יסודו הוא בהימשכות אחרי השורש של העסק בדברי תורה שזהו באופן של יחידות, משא"כ כאשר עסק התורה הוא עם אחרים, שם יסוד עסק התורה הזו הוא מלחמה ורק שגם את זה אפשר לעשות באופן של נועם שזהו האופן של תלמוד ירושלמי.

וא"כ בעומק, התפילה יסודה היא בהשראת השכינה של "משנברא העולם" - וזוהי הרי כל מדרגת התפילה שהיא באופן של שבח בקשה והודאה כלומר שיש כאן עוד משהו שמשבח לזולתו, שמבקש מזולתו, ומודה לזולתו - זוהי תפילה ששייכת לגילוי של 'משנברא העולם'.

ולכן התפילה נקראת "חיי שעה" כי היא שייכת ל'משנברא העולם', ל'שית אלפי שנים הוי עלמא וחד חרוב', והיינו שזה גדר עלמא דידן שהוא לזמן.

אבל היסוד של תורה הוא 'קדמה לעולם', ולכן כשהאדם עוסק בתורה הוא מגלה את יחידו של עולם במדרגה של "אתה הוא עד שלא נברא העולם", ואף שכמובן התורה משתלשלת מריש דרגין עד סוף דרגין והיא יורדת אל כל המדרגות כולם כמו שהרחיב הנפש החיים, אבל ביסוד הדברי תורה שורשה הוא "משה קיבל תורה מסיני", זה עסק של דברי תורה עם 'יחידו של עולם', וע"ז אומרים חז"ל "כל היושב ושונה הקב"ה יושב ושונה כנגדו" שזה ה"או חברותא או מיתותא" בשורש העליון שלו.

ובשורש הזה של השגת הדברי תורה, שם כמובן זה התורה הקדושה שהיא במדרגת הנבדלות שמגלה את היחודיות שקיימת - שזוהי עומק ההבדלה העליונה של 'בין קודש לקודש', וע"ז אומרים חז"ל "קדושים תהיו,

מדור מחשבה

בלביפדיה מחשבה

בדל

סוגיות במחשבה

בדל

בלבדיפדיה מחשבה

גדל

ליונים ע"י הרקיע. והבדלת היום הרביעי היא הבדלת הזמן, כמו שנאמר בנתינת המאורות 'והיו לאתת מועדים ימים ושנים' שהם הקור' בעים את כל מערכת הזמן. ונקבעו המאורות 'ברקיע השמים' דיקא, שהבדלת הזמן היא כהמשך להבדלת העולם שהיתה ע"י הרקיע שהוא המבדיל בעולם ע"י שהבדיל בין המים התחתונים לעליונים כפי שנתבאר, וזהו לשון הפסוק 'יהי מארת ברקיע השמים - להבדיל וגו'.

וענין ההבדלה במדרגת נפש לא מצינו מפור' רשת בקרא בלשון הבדלה, (והרבה יש להאריך בסוגיא זו אך נעמיד בעז"ה את עיקרי הדברים). ומצינו קרוב לזה במעשה יצירת האשה שנ' בנתה מן הצלע ע"י שנבדלה מהאדם, והרי ששורש בריאת הנקבה היא בבחינת ההבדל' לה. ועוד מצינו באדם הבדלה, במה שנמצא בדברי רבותינו שבחוטם האדם יש הבדלה, והכוונה, שהרי כל האיברים עומדים לעצמם או כימין ושמאל כגון באזנים ועינים ושא"ד, או שיש מהם אחד כגון הפה, משא"כ החוטם שאחד הוא אך יש בו מסך והבדלה בין שני נקביו. אך עיקר ענין הבדלת האדם הוא מה שמצינו מיוסד בדברי רבותינו, והוא מה שיש באדם באמצע קומתו הפרדה בין חלקו העל' ליון לתחתון. וחצי גופו של אדם לפי פשוטו הוא בטבור, וכמו דאיתא בגמרא (סנהדרין לו א) בסנהדרין שנקראו 'שרר' ע"ש 'שהיא יושבת בטבורו של עולם', והיינו בארץ יש' ראל שהיא מרכזו ואמצעו של העולם. אך כבר ייסדו בזה רבותינו שאין הכוונה לטבור ממש, שהרי ענינינו הרואות שאינו במרכז גוף האדם, אלא אמצע קומת האדם היא הנקראת טבורא דליבא, ומקום זה הוא בין הטבור לחזה האדם, וההפרדה שיש באדם מתחילה מלפניו מתחת

הבדלה היא היפך הצירוף ומצויה בבריאה במקום זמן ונפש

שורש 'בדל' משמש בלשון הקודש למילת הבדלה, ופירושה הפרדה והיפך הצירוף וחיבור. הבדלה היא משורשי הבריאה, ביום הראשון נאמר (בראשית א ד) 'וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל אלהים בין האור ובין החשך', וזו הבדלה ראשונה שמצינו בקרא. הבדלה נוספת נאמרה במעשה בראשית ביום השני (שם ו) 'ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים' ונאמר עוד שם (ז) בענין זה 'ויעש אלהים את הרקיע ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע'. וביום הרביעי מצינו הבדלה בענין המאורות ונאמר (שם יד) 'ויאמר אלהים יהי מארת ברקיע השמים להבדיל בין היום ובין הלילה והיו לאתת ולמועדים ולימים ושנים', וכן נאמר שם בנתינתם (יז - יח) 'ויתן אותם אלהים ברקיע השמים להאיר על הארץ, ולמשל ביום ובלילה ולהבדיל בין האור ובין החשך'. והרי מצינו שנשנה ענין ההבדלה במעשה בראשית ביום הראשון וכן ביום השני וביום הרביעי, ויש לבאר ענינם.

ידוע בדברי חז"ל (והוא מספר יצירה פ"ו) שצור' רת בריאת העולם היא באופן של 'עולם - שנה - נפש', (וסימן עש"ן), והיינו שכל מציאות הבריאה קיימת בג' חלקים ורבדים, מקום זמן ונפש. והרי שיש לפרש שהבדלת היום הראשון בין האור ובין החושך, היא שורש ההבדלה במציאות בריאת העולם, אך הבדלה זו היא רק באופן הארת העולם ואינה בעצם צורתו, על כן נוספה הבדלה גדולה מזו בעולם בהבדלת היום השני, שבו נשתנתה צורת העולם ממש, והובדלו בה המים התחתונים מן המים העל'

חלה ההבדלה, זו הבדלה שאינה ביניהם אלא האחד מובדל מהשאר, וכגון במעשה קרח נאמר 'הבדלו מתוך וגו' ולא נאמר בין לבין, משום שאינה הבדלה שחלה בשני החלקים, שהלא קרח לא חפץ להבדל מכלל ישראל, אלא ע"י שנבדלו ממנו כלל ישראל חלה ההבדלה בקרח לבדו. ונתייחס בזה שיש שני אפשרויות הבדלה, הראשונה היא ההבדלה העליונה שהיא בין שני דברים ועוד יש הבדלה חיצונית שהיא רק בדבר אחד.

ונתפרש בדברי חז"ל שההבדלה השורשית מציאותה בבינה, וכמו שאומרים בברכות השחר 'הנותן לשכוי בינה להבדיל בין יום ובין לילה', וכמאמרם ז"ל (אבות ג יז) 'אם אין בינה אין דעת אין דעת אין בינה' (ובדעת מצינו לשון הבדלה כמו שהובא בסמוך 'אם אין דעת הבדלה מנין'). ומצינו הבדלה במוחין עצמם כנמצא בדברי הגמרא (חולין מב א) שיש קרום שמכסה על המוח להבדילו והוא שורש ההבדלה במוח עצמו. ומציאות הבדלה זו היא בבינה שפירושה (והיא מלשון) ההבדלה בין לבין, כיון שהבדלה זו היא בנקודת האמצע, והיא ההבדלה השורשית, הבדלת 'ההפכים', אך עוד יש הבדלה שאינה באמצע, אלא הבדל בין השונים.

וביאר עומק הענין שההבדלה העליונה היא באמצע הוא בסיבת כלל זה שכל דבר בבריאה יסוד היותו ועמידתו היא מדבר והיפוכו, וזהו מכריח שתהיה בו הבדלה, שאמנם יש את תפיסת השלימות שבו הדבר עומד עם היפוכו, אך נוספה בדעת תפיסת הבדלה, וכדאיתא בירוש' למי (ברכות פ"ה ה"ב) 'אם אין דעת הבדלה מנין' בכדי להבין שורשי הדברים ולעמוד עליהם וזה כשכל דבר עומד ככח לעצמו, ועל כן ההבדלה שהיא חילוק והפרדת מהותם וענינם של ההפכים לעולם היא באמצע, מכיון שאין ההבדלה בכמות הדבר שבזה אין שייך לצמצם שתהיה באמצעה ממש, אלא הגדרת הבדלתה היא מה שמעמיד כל דבר לעצמו, ומגוף הגדרת הבד-

לחזה ויורדת לאחוריו עד הטבור, ושם נמצאת עיקר מדרגת הפרגוד שמפרידה בין חציו העליון לתחתון. ואמרו רבותינו ששורש הבדלה זו היא בהבדלת המים שנאמר שם 'ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע', והיינו שהבדיל בין המים התחתונים למים העליונים. והרי שנאמר בזה הגדרה בעיקר המושג הבדלה שכאשר ישנה הפרדה והבדלה של אחד לשני דברים היא הנקראת הבדלה, וכן הוא באדם שהפרדה זו היא בין חציו העליון לחציו התחתון.

ההבדלה העליונה היא הבדלה 'בין' והיא באמצע והיא השורשית שמפרידה שלימות דבר להפכיו, וההבדלה התחתונה היא הפרדת הדבר לא בשורשו ואין בהבדלה זו שני חלקים נבדלים

ובספר יריעות שלמה (לבעל החשק שלמה) העמיד חילוק מהותי שיש במושג הבדלה, דהנה ישנם מקומות שנאמר בהבדלה לשון 'בין', וכגון בהבדלות שמצינו במעשה בראשית שהובאו שנאמר ביום הראשון 'בין האור ובין החושך' וביום השני 'ויהי מבדיל בין מים למים', וכן ביום הרביעי 'בין היום ובין הלילה', ועוד מצינו כה"ג (ויקרא יא מז) 'להבדיל בין הטמא ובין הטהר ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל', ובמקומות אחרים נמצא לשון הבדלה שאינה 'בין' דברים, וכגון במעשה קרח (במדבר טז כא) 'הבדלו מתוך העדה הזאת וגו'', 'ואבדיל אתכם מן העמים' (ויקרא כ כו), וכן בהבדלה שנאמרה בין יש-ראל ללויים (במדבר יד) 'והבדלתי את הלויים מתוך בני ישראל וכן בדברים (י ח) 'הבדיל ה' את שבט לוי'. וביאר חילוק ענינם, שבמקום שנאמרה ההבדלה בלשון 'בין' מורה זה על מה שההבדלה חלה בשניהם וכל חלק נבדל מחבירו, ועצמותו נחסרה בשל ההבדלה, אך במקום שרק צד אחד צריך להבדלה ובצד השני לא

ההבדלה בנפש היא גם הבדלה 'בין' השורשית והיא בטבורא דליבא וגם הבדלה תחתונה שאינה באמצע

הנה הבאנו שישנה הבדלה במקום בזמן וב־נפש, וההבדלה בנפש נמצאת באמצע גופו של האדם, אך כפי שנתבאר הבדלה זו עומדת בצורה שאינה ישרה, אלא מתחילה מל־פניו מתחת לחזה ויורדת לאחוריו עד מקביל לטבורו ועובר בנקודת האמצע שהוא הנקרא 'טבורא דליבא'. וכשנעמיק בענין נמצא דיש בזה את שני ההבדלות, ההבדלה העליונה היא בנקודת האמצע שבו מובדל האדם בשורשו והפכיו, שהרי האדם נברא מן העליונים ומן התחתונים, ומשום כן נאמר עליו (זוה"ק שמות קנד ב) 'עושה שלום במרומיו', שמצרפם זה עם זה ומתקיים בו 'ומפליא לעשות', ועל כן המחיצה המפרדת נמצאת בין איברי הנשימה לבין איברי העיכול, שצירוף האדם הוא במה שמורכב מנשמה וגוף, והנשימה נקראת על שם הנשמה שנמצאת בחציו העליון, והגוף הוא החומר אשר בו נמצא איברי העיכול ששם הוא מקום האכילה, (ואף שמקום האכילה בפרעל היא דרך הפה אך עיקר פעולת האכילה היא במקום הכבד והאיצטמוקא), ועל כן הבדלה זו שבין מקום הנשימה למקום העיכול היא הפרדה עליונה בין כללות הפכים של נשמה וגוף, והבדלה זו היא בנקודת האמצע היא 'טבורא דליבא'. ומצד החומריות הרי הגדרת הדבר שיש כאן הבדלה חיצונית ככל חומר, והבדלה זו אינה עומדת באמצע אלא באלכסון, (כי בחומר אי אפשר לצמצם, ולעולם אי אפשר לחלקו באמצע בדיוק, 'יעוין ברכות ב, ג א בענין חצות לילה) חלקה לכאן וחלקה לכאן ואינה עומדת בנקודת האמצע). ובזה מונח מה שיש באדם דעת שיש בה שני אפשרויות להבדיל הבדלת האמצע ולהבדיל הבדלה שאינה באמצע.

לה זו ענין זה שהיא באמצע ושלא יתכן לעולם שתהיה באופן אחר.

והבדלת היום והלילה שנאמר בה 'בין' ונתבאר שלשון זו נאמרה רק בהבדלה המבדילה באמצע הדבר ושמשיפיעה ההבדלה בשני החלקים, יש לפרשה שאין ההבדלה רק בחומר בין מציאות היום למציאות הלילה שהיא ודאי אינה באמצע, שהרי בקיץ היום גדול מהלילה ובחורף הלילה גדול מהיום, וכמו שאמרו חז"ל שלווים זה מזה ומשלימים זה לזה, אלא עומק ההבדלה שיש בהבדלת היום והלילה הוא הפרדת מהות היום ממהות הלילה. ולזה יש להבין שההבדלה הראשונה שנאמרה בתורה שהיא ההבדלה השורשית היא ההבדלה בין האור ובין החושך, שכידוע שאור וחושך ר"ת 'אח' מלשון איחוי וחיבור והיינו שמצורפים ומחוברים זה לזה, א"כ ההבדלה שנאמרה בהם אינה הפרדה חומרית וכמותית אלא שעמידתם יחד היא כללות נשיאת ההפכים והפרדתם העומדת כל כח לעצמו, ועל כן נקראת הבדלה זו בין לבין כיון שהיא הפרדה בעצמיות הדבר, ומה שאין כן בהבדלה שאינה שורשית ומהותית אינה באמצע ואינה בין כיון שאינה מחסרת דבר בשניהם, וכגון במה שהבאנו ממעשה קרח שההבדלה המעשית לא העמידה את כלל ישראל זולת קרח ואת קרח זולת כלל, אלא הכלל הפרידו את החוטא מתוכם והבדילו את קרח שיעמוד לבדו ללא הכלל, וזוהי הבדלה כמותית ולא שורשית המבדילה בין הפכים, (אמנם היתה שם מחלוקת ונבדלו גם במהות, אך התוכן האמור ב'הבדלו' הוא מה שהבדילו את קרח לבדו).

עלה לנו בזה שישנם שני מערכות הבדלה, הבדלת שורש להפכיו, והבדלה של מציאות שמפרידים דבר מחלקיו ואף הוא נקרא הבדלה.

האכילה מעץ החיים היא ההבדלה העליונה ונצטווה שלא להבדיל ההבדלה התחתונה בעץ הדעת לפני ההבדלה השורשית

סוגיא זו יסודית היא שהרי ההבדלה היא בכח הדעת ומזה נבין ענין חטא עץ הדעת. נצטווה האדם על עץ הדעת וכך נאמר לו (בראשית ב טז - יז) 'ויצו יהוה אלהים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות', עץ הדעת היה בריאה שמעורב בה טוב ורע, וכידוע שעיקר העבודה בטוב ורע היא להבדיל ביניהם, וכמו שמצינו שזה מהות המלאכה במלאכת בורר, שמכשיר ומתקן הטוב ע"י שמבדיל הרע ממנו. ובעומק האיסור לאכול מעץ הדעת, ודאי יש להעמיד שהאיסור אינו רק האכילה הגשמית של פרי העץ, אף שאין מקרא יוצא מידי פשוטו ובודאי שהיה אסור באכילה, אך כוונת הדבר ועיקר ענינו הוא הפעולה הרוחנית שנפעלת באכילה הגשמית, וכענין זה מצינו באכילת קדשים שעיקר ענין אכילתם היא פעולת אכילה רוחנית שבאה מכח אכילה בפועל גשמית, וכן כל אכילה שבדאי עיקר סיבתה וענינה היא האכילה הפנימית. וביאור הפעולה הרוחנית שנאסרה בעץ הדעת יש לנו להבין על פי המבואר, שבאכילה זו שאוכל מעץ הדעת ללא שאכל קודם לכן מעץ החיים הרי הוא אוכל מן הדעת המבדלת אשר היא הבדלה התחתונה, וכמו שנתבאר ב'הבדלו מתוך העדה הזאת' שהיא הבדלת הרע מהטוב לבדו ואינה הבדלה שורשית אלא תחתונה, כן בעץ הדעת באכילתו היה מבדיל הטוב והרע אך לא הבדלה בשורשם. ורק אם היה אוכל תחילה מעץ החיים אז היה מותר לו לאכול מעץ הדעת כמו שנמצא בחז"ל, וביאור היתר זה מבואר היטב לדברינו, דכשהיה אוכל מעץ הדעת אחר עץ החיים היה מבדיל בד-

עתו באכילתו מעץ החיים בנקודת האמצע שבו והיא דעת עליונה שמחברת ההפכים, חיים ומות, ועל כן נקרא עץ החיים, שאם אוכל מעץ הדעת לבדו הרי 'ביום אכלך מות תמות', אך אם אוכל קודם מעץ החיים הרי מחבר כללות ההפכים וקובע שהחיים והמוות חד הם ועל כן לא היה שייך בו ביום אכלך תמות, שהגדרה הפנימית בעץ החיים הוא אינו רק ענין זה שלא ימות, אלא ענינם כש-עומדים יחד הוא מה שבכל רגע ורגע הוא מת ומיד חי, וכמו שפירשו רבותינו (נפה"ח שער א פרק ב) 'המחדש בטובו בכל יום תמיד' שבכל רגע ורגע המציאות אינה קיימת עוד ובטלה, ואח"כ חיה מחדש, וכמו שנאמר מחיה מתים במאמרו ופירשוהו רבותינו בהוה, וכן פירשו בברכת תחיית המתים (בשמו"ע) 'ונאמן אתה להחיות מתים' היינו בעתיד, ו'ברוך אתה ה' מחיה המתים' מיירי בהוה, שכל בריה מתבטלת ומתחדשת בכל רגע ורגע. וזהו כוונת הפסוק (ג כב) 'וחי לעולם' שאכילה מעץ החיים מעמידה חיים ואכילה מעץ הדעת מביאה למות אך כוונת הדבר מות בצירוף עם חיים, וא"כ הדעת שבעץ החיים היא דעת המבדילה באמצע שהיא מגדירה את צירוף חיים והמוות, אך חלוקתם זה הוא רק כשאוכל מעץ החיים קודם לאכילת עץ הדעת, אך בלא שאכל ממנו, באכילתו מעץ הדעת 'מות תמות', כיון שהבדלתו אינה הבדלה במהות הגדרת ההפכים אלא הבדלת טוב ורע. וזה גוף האיסור שנאסר באכילה זו שבה הוא מבדיל בדעת המבדלת התחתונה ולא בדעת העליונה המבדילה באמצע את כללות ההפכים.

* עתה עסקנו בדעת המבדלת אשר היא אחת מעניני הדעת, ועוד כמה חלקים יש בדעת, המחברת המכרעת והמתהפכת אך אין שייכותם לכאן.

ההבדלה בזמן היא בכניסת וביציאת השבת, בכניסתה היא מדרגת ההבדלה העליונה הנקראת 'קידושא' וביציאתו ההבדלה התחתונה הנקראת 'אבדלתא'

ובהבדלת הזמן שפירשנו מקורה ממה שנאמר בהבדלת המאורות 'להבדיל בין היום ובין הלילה והיו לאתת ולמועדים ולימים ושנים', יש לפרש ענינה במה שמצינו הבדלה בשבת, והנה עיקר לשון הבדלה מצינו במוצאי השבת, אך מלשון חז"ל למדנו שגם קידוש היום בכניסת השבת הוא מענין הבדלה, ונקרא שהוא 'בדל' ממלאכתו. וכן מצינו בקדושה שהגדרתה הבדלה בדברי הגמרא קידושין (ב ב) שלשון קידושין הוא מלשון דאסר לה אכו"ע כהקדש, (ויעו' שם בתוד"ה דאסר שפירשו בעוד אופן), וכן בנדרים שמקדיש החפץ בקונם כללי שנעשה כהקדש (כמ"ש הר"ן בנדרים) ענינו שהוא בדל מן הדבר, וכן בכל קדושה יש לפרשה מלשון הבדלה, והרי שגם קידוש היום ענינו הוא ההבדלה. והרי לנו שנאמרו ב' הבדלות בשבת, בערב שבת בדל ממלאכתו, ובמוצאי שבת בדל מהקדושה וחוזר לימי המלאכה, וכן יש ללמוד מלשון הפוסקים (בסמ"ג עשין כט וכן ברמב"ם הל' שבת ריש פכ"ט, ועעין סה"מ מצוה קנה) 'קד' שהו בכניסתו וביציאתו', הרי שמקבילים הם. וכן נראה ממה שמצינו דינם שוה שנאמרים על הכוס, (אף שנשתנו שבקידוש חובה על היין ואף יש מן הפוסקים שס"ל שהוא דאו', ובהבדלה מהני גם חמר מדינה), וא"כ ענינם שוה שבשניהם מקדשים ע"י הבדלה. אך בלשון חז"ל נקראו קידושא ואבדלתא (שבת סט ב, סוכה לח א, וכן הרבה), ויש לבאר חילוק שמותם, ויש לפרש דשני מדרגות ההבדלה יש כאן, שהקידוש שבכניסת השבת ענינו הוא כמו שנתבאר שמבדיל את ששת ימי בראשית משבת, אך האמת שעיקר הגדרת השבת היא השביתה שאנו שוכחים ממלאכה, משום זכר למעשה בראשית 'כי בו שבת מכל מלאכתו' (בראשית ב ג), והרי שהש-

בת אינה מובדלת מששת ימי המעשה ואדרבה בלעדי שעשה האדם מלאכה בששה ימים אין לו ממה שישבות, א"כ עיקר ההבדלה שנאמר רה בשביתה השבת אינה שלא יעשה מלאכה, אלא דוקא באופן ששובת אחר שעשה מלאכה נאמר דין שביתה ממלאכה שע"י ששובת ובודל בזה הוא כולל את ששת ימי המלאכה בשביתה השביעי, והיינו שהשלימות היא גם עשיית מלאכה וגם אי עשייה, וזה א"א אלא ע"י שיעשה ואז ישבות ונכללו זה בזה, וא"כ זוהי ההבדלה העליונה והשורשית שכוללת ההפכים. וזה ביאור דברי חז"ל (עבודה זרה ג א) 'מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת', שמקור ענין זה מבריאת העולם, שהרי בשבת באים אנו להדמות לו ששבת בשביעי, וכדברי חז"ל (ירושלמי שבת פט"ו ה"ג) 'מה הוא שבת אף אתה שבות', א"כ כמו ששבת הוא ממה שעשה קודם לכן אף אנו מוכרחים לעשות לפני השבת בכדי שיהיה ממה שנשבות. ולזה פשוט שתינוק שנולד אינו מוגדר בעומק כשובת ממלאכה ואין מתקיים בו 'שבת וינפש', שהרי מעולם לא עשה מלאכה וממה שובת ומפסיק.

ובזה יובן לנו גם לשון הפסוק 'ששת ימים תעשה מלאכה' (שמות כג יב) שבודאי שלפי האמת לא נאמר דין עשיית מלאכה בששה ימים וכוונת המקרא הרשות בידך, אך מ"מ נכתב בלשון הזה דבאמת עיקר מעלת וענין השבת כמתבאר הוא באופן זה שעשה מלאכה בימי החול ששביתה בשבת כוללת מלאכה תו שפסק ממנה. (ואולי זהו הענין שמצינו בגמ' קידושין מא א ועוד) לעשות מלאכה בער"ש לכבוד שבת) וא"כ בקידוש בכניסת השבת מקדש האדם לא רק את השבת שעכשיו אינו עושה מלאכה, אלא על ידי שבודל ממלאכה גם מקדש בזה את כל מלאכתו שעשה בששת ימים ומעלה אותה לדרגת היפך השביתה, ועל כן נקראת הבדלה העליונה זו קדושה שמקדש את הכל.

ויובן עוד מאמר חז"ל (הביאו רש"י מגילה ט א)

לה תחתונה זו. ויש לפרש שמכח הקידוש בכ- ניסת השבת נקראים כל הימים ראשון בשבת שני בשבת וכן הלאה, שבלא שכוללם הרי עומדים לעצמם ורק ע"י שהשבת כוללתם הם חלק ממנה ומופרדים לראשון ושני וכו'.

וכן מבואר בהלכה (שו"ע סי' רצט ו) שמי שלא עשה הבדלה יכול לעשותה עד יום שלישי שאז נגמרת הסתלקות הנשמה רוח ונפש (נר"נ), ואם מצד ימי המעשה הלא יוכל לעשות עד יום שלישי ולהבדיל בין שבת לימי מעשה, אלא כמבואר שענין ההבדלה הוא הבדלת השבת מהימים שאחריו, וא"כ אין שייך להבדיל אחר שהלכה השבת ונבדלה לגמרי בכל ענינה.

וזהו הטעם שלפני שהבדיל האדם (על הכוס) אסור הוא באכילה ושתיה, שכיון שעדיין לא הבדיל אסור הוא בכל דבר הבא ממלאכה, ומ- שום כן מים שאין בהם מלאכה רשאי לשתות לפני הבדלה. ובוזה יתבאר מה שעושים מלאכה ומדליקים הנר לפני הבדלה כדי לברך עליו, שמהות ושורש ענין זה הוא ממאמר חז"ל (פסחים נד א) שאור שבידינו עלתה במחשבה לפניו לברוא אך לא בראה הקב"ה בששת ימי בראשית אלא האדם במוצאי שבת לקח שתי אבנים וטחנן זה בזה ויצא מהם אור לעולם, א"כ ע"י האור באה מלאכה לעולם ע"י האדם, ובוזה נתחדש מלאכה של אדם, וענין ההב- דלה כמשנ"ת הוא לקבוע שימי המעשה הם זמן מלאכה, והנה כפשוטו מדין הבדלה לברך 'בורא מאורי האש' מוכרח אז שיעשה מלאכה, ומשום שהותרה מלאכה זו הותרו כל המלא- כות אך כבר כתבו הפוסקים שלכתחילה לא יעשה. וע"כ אע"פ שאופן ההבדלה הוא בפה, נאמר שידליק הנר שיעשה בזה הבדלה בפועל שבזמן החושך יראה אור, וזהו טעם שיסתכל בציפרי ידיו. אולם בעומק לפי המתבאר לעיל מדברי הגמרא בפסחים שהבאנו למדנו שכל הבריאה והמלאכות נתהוו בששת ימי בראשית ורק האור נעשה אחר השבת, ומיושב הדבר למה שנתבאר, שבכל המלאכות שנעשו בששת

שביארו 'ויכל ביום השישי' 'מה היה העולם חסר מנוחה, באתה שבת באתה מנוחה', שכפ- שוטו הכוונה שהיו הרבה דברים בעולם ועדיין לא היתה מנוחה עד השבת, אך למתבאר אין זו ההגדרה, אלא כשיש רק פעולה ללא מנו- חה אין בה את כללות ההפכים, ורק כשבאה המנוחה בזה נשלמה מלאכת ופעולת הבריאה ע"י אחדות ההפכים, המנוחה עם הפעולה. ובוזה נפרש דברי המכילתא (פרק ז) על הפ' סוק 'ועשית כל מלאכתך' (שמות כ ט) 'כשתבא שבת יהא בעיניך כאילו כל מלאכתך עשויה', שאם מהות השבת היא אי עשיית מלאכה מהו 'כאילו מלאכתך עשויה', למה לא סגי במה שעוצר ואינו עושה מלאכתו, אך לדברינו יתבאר היטב שבשביתתו מן המלאכה מגדיר האדם שגם השביתה היא מהשלמת המלאכה, ו'כאילו היא עשויה' היינו עדיין פועל בה, לכ- לול הפעולה ע"י השביתה.

ונבאר עוד בזה מה שדין הוא לקדש על היין (פסחים קו א), שבאמת הוא מקדש את היין עצמו, שכיון שמוכרח הדבר שעשה את היין בששת ימי המעשה שכל סדר פעולתו לבצור הגפן ולסחוט וכו' נאסר בשבת, (משום ענין זה גופא), הרי עתה כשמקדש בפה את השבת על היין ובודל ממלאכה בזה מקדש היין וע"י כן מתגלה קדושת השבת.

לעומת זאת במוצאי השבת שההבדלה היא 'בין קודש לחול בין ישראל לעמים בין יום השביעי לששת ימי המעשה', בזה היא מבדי- לה הבדלה המפרידה, כי עבודת ישראל בעז- רם הזה היא להיבדל מכל העמים, ורק לעולם הבא עבודתנו היא חיבור עם העמים לכלול ההפכים, וכמו שנאמר (במדבר כג ט) 'עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב', וכן בין שבת לששת ימי המעשה ובין קודש לחול. ועל כן בכניסת השבת שכללנו ששת הימים עם השבת נקראת קידוש, אך במוצאי השבת שהבדלנו והפרדנו את השבת והימים זה מזה זה הנקרא הבדלה משום שעיקר ההבדלה בהאי עלמא היא הבד-

ימי בראשית נאמר כי בו שבת מכל מלאכה תו' היינו שהיתה שבייתה מהם ונכללה בהם המנוחה, אך מלאכת הבערת האור היא אינה מלאכה הכוללת אלא 'לקח שני אבנים וטחנן זה בזה' דהיינו שהביא שני דברים המנוגדים ומחולקים זה מזה, וכך יצאה לעולם מלאכת אדם, א"כ הרי שהשבייתה בשבת ממלאכה זו יסודה אינה בהבדלה השורשית אלא בהבדל לה תחתונה, ולכן היא שורש ההיתר לעשותה לפני הבדלה לצורך ההבדלה התחתונה. עוד נתבאר בזה מה שנאמר (שמות כ י) 'לא תעשה כל מלאכה' על כל מלאכות, ונאמר עוד ציווי בפרטות 'לא תבערו אש' (שם לה ג), וביארו בגמרא (שבת ע א) שיצאה מלאכה זו לחלק או ללאו, ומ"מ יש לבאר מדוע יצאה מלאכה זו דוקא, וממה שעלה בידנו יתבאר, דכל המלאכות שהיו בששת ימי מלאכה הרי השבייתה ש'שבת בו מכל מלאכתו' כוללת את איסור עשייתם, אך מלאכה זו שלא היתה בה שבייתה מפועל רק ממחשבה (ויש להאריך אף בענין זה לעצמו), כיון שעלתה במחשבה אך לא היה בה דיבור או פעולה עד למוצאי שבת שאז עשאה האדם הרי יש ללמד עליה בפרטות שאף היא נאסרה ונצטוונו לשבות ממנה, ומשום כן אנו מתחילים את ימי המעשה במלאכה זו שענינה הבדלה שעל ידה אנו מבדילים השבת משאר הימים הבדלה תחתונה.

יעקב הוא שורש כללות ההפכים במה שכלל חלק עשיו הגדול על ידי שקנה בכורה ונשא את לאה ובוזה כלל עצמו ועשיו וכן את רחל ולאה יעקב נחלה ללא מחיצה והבדלה שמר את השבת.

במדרגת האבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב, אף שכולם נמצא ענין העבודה אך עיקר נקודת העבודה מצינו ביעקב, שעבד שבע שנים ברחל ולאחר מכן בלאה, וכבר ידוע שאברהם הוא בחינת ימין יצחק בחינת שמאל

ויעקב הוא ביניהם, היינו כללות ההפכים. 'בדל' הוא אותיות 'לבד', ומילת 'לבד' מורכבת מ'ל' 'בד', והיינו שהיה הדבר מחובר והלך לבד היינו לבדידות. וגימ' של אותיות 'לבד' הוא ל"ו, וכן היא הגימ' של לאה, ומרמז דבר זה ששורש ההבדלות מתגלה ביעקב כאשר נושא את לאה. וביאור הענין שיעקב אשר הוא מצד היותו שורש כללות ההפכים עליו לאחד את הפכו והוא עשיו, כמו שנאמר בעיבורם (בראשית כה כג) 'שני גויים בבטןך ושני לאמים ממעיך יפרדו ולאם מלאם יאמץ ורב יעבוד צעיר' ודרשו חז"ל (מגילה ו א) שלעולם כשזה עולה זה יורד ולהיפך, על כן היה יעקב לבדו כמו שנאמר (שם לב כה) 'ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר', ונאבק עמו על דבר זה שאמר לו שם (כו) 'לא אשלחך כי אם ברכתני', ואז קרא את שמו ישראל 'כי שרית עם אלהים ואנשים ותוכל', ופירש שם רש"י (מדברי חז"ל) שנכנע לו במה ש'כאן הודה לו על הברכות', וכידוע מרבותינו שבכורה אותיות ברכה (בכתיב חסר), בזה השלים שורש כללות ההפכים. דיש לבאר ענין קניית הבכורה, שודאי אין הכוונה כפשוטו דהיאך יקנה ממנו את מציאות בכורתו, אלא נראה ביאורו שכשקנה יעקב את הבכורה ולאחר מכן ביקש ממנו שיודה לו במה שאמר לו 'כי אם ברכתני', הרי בזה שלוקח יעקב מעשיו שהוא הפכו את הבכורה, שבוזה היה עשיו הפכו שהוא בכור ומדרגת 'ראשית' ויעקב איננו בכור אלא 'אחרית' ו'עקב', ובוזה הוא משלים כללות הפכו, אם כן מתחילה 'ויותר יעקב לבדו' ונאבק עמו ולא שלחו היינו שביקש ממנו הודאה על הברכות בכדי לכלול עצמו, שכל שאינו מודה לו אף שמכר לו אינו נחשב ככולולו, וכשהודה לו על כך כלל יעקב ההפכים בשורשם. ואז נקרא יעקב לישראל שכלל את העקב, והאחרית בבראשית. אך עשיו עצמו נשאר למטה, וכמו שנאמר (מלאכי א ב-ג) 'הלא אח עשו ליעקב ואהב את יעקב ואת עשו שנאתי', וביאורו שבמדרגה העליונה 'הלא אח עשו ליעקב' (כמ"ש

דת ההבדלה העליונה גם בתחתונה

'בית המקדש' נקרא 'בית' אף שממאמר חז"ל (פסחים פח א) 'אברהם קראו הר יצחק קראו שדה ויעקב קראו בית שנאמר אין זה כי אם בית אלקים' למדנו שעוד שמות יש לו, נמצאנו שיעקר הגדרתו בו 'בית' היא מכח יעקב. וביאור הדבר שביהמ"ק הוא שורש הכל, דבבית המקדש מפורש בקרא ענין הבדלה שנאמר (שמות כו לג) 'והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים', וביאור הענין למה שנתבאר ששני הבדלות יש, הבדלה בפני עצמו, והבדלת כללות ההפכים שגם לאחר ההבדלה נשארים ההפכים אחד, וכמו שהבאנו ויהי ערב ויהי בקר יום אחד, וכן הוא בענינינו, שאף שישנה פרכת המבדילה בין קדש לקה"ק אך עדין מוגדרים הם בית אחד, וכן אדם וחיה שהובדלו לשני גופים אך עדיין עומדים כדבר המתאחד, וא"כ שם תואר זה שקראו יעקב בית היינו הבדלתם בשורש ההפכים דיעקב הוא כולל ההפכים. וזהו חילוק מדרגת קדש ממדרגת קדש הקדשים, כנמצא במשנה (ידים ג ה) 'כל השירים קדש שיר השירים קדש קדש שים' ובעוד דוכתי, וביאור הענין שבקדש יש שולחן ויש מגורה ועומדים הם בשני צדדים, אך בקדש הקדשים יש ארון אחד, וענינו הוא שהכל נכלל בו, ולכן נקרא קדש הקדשים, (וזה המקביל לשיר השירים אשר הוא השירה הכוללת כל השירים, ואין כאן מקומו), ונמצא שאף בקדש ישנה ההבדלה ודעת המחלקת (היינו אף שנתבאר שההבדלה בין טוב לרע היא ההבדלה המתקנת גם בטוב יש הבדלה וחילוק בין שולחן למגורה), אך בקה"ק שהוא הטוב שבטוב, כולו נשאר אחד בשלימותו. ומעתה נאמר דאף שהפרכת מבדילה בין ההבדלה העליונה לתחתונה, מ"מ אינה מבדלת לגמרי דמלמעלה

האריז"ל) כמו שהוזכר למעלה שאח הוא מל' שון איחוי חיבור, והכוונה שחיבר יעקב עצמו וכלל הפכו, (וכן מצינו בהבדלת האור והחושך שלאחר מכן נאמר (בראשית א ה) 'ויהי ערב ויהי בקר יום אחד' היינו שאחר שהובדל הוא אחד מלשון מאוחד ומחובר), אך המשך הפסוק הוא במדרגה התחתונה 'ואהב את יעקב ואת עשיו שנאמר' ששם יש את הבדלה פשוטה אשר היא מחלקת ביניהם. ועיקר השלמות והכללת הפכו הוא במה שנושא יעקב את לאה, שהרי אמרו חז"ל (ב"ב קכג א) שהיו עיני לאה רכות 'שהיו אומרים הגדולה לגדול והקטנה לקטן', א"כ לקח יעקב את חלקו של עשיו היינו הבכורה והגדלות על ידי שלקח את לאה שהיתה לגדול ובוזה כולל את הפכו, ולכן נאמר בלאה (בראשית כט לא) 'כי שנואה לאה' שהוא משורש מה שעשיו נשאר במדרגה התחתונה של 'את עשיו שנאמר'. וביותר יש לפרש כל סדר הדברים שפתח ה' את רחמה, כי באחדות יעקב ולאה מתגלה מכח מה שנותר לבדו, היינו שבהתאחדותו עם רחל הוא מתאחד עם חלקו, אך כשמתאחד עם לאה מתאחד עם הפכו ומאחד ענין השוני והלבד שבו, וזהו ההבדלה העליונה. ולכן בלילה חשב שהיא רחל ורק בבוקר התברר לו שהיא לאה, שביאור הענין הוא שעל ידי נישואיו בעומק הוא הופך את לאה ורחל לאחד שכולל ההפכים הן מצד יעקב ועשיו והן בנשותיהם, ומשום כן לאה היא בגימ' 'לבד' היינו ההבדלה העליונה כנ"ל.

בבית המקדש היתה הבדלה בין הקדש אשר הוא ההבדלה התחתונה לקה"ק שבו הארון המבדיל בהבדלה העליונה על ידי מחיצה היא הפרוכת אך מ"מ נשארו אחד על ידי גוף הבית, ובוזה מתגלה נקו-

² וראה עוד כדברים אלו במהר"ל (נצח ישראל פרק נ"ב) שביאר ענין יעקב קראו בית שהוא חיבור בעצם, לעומת הר שהוא מידת החסד ושדה הוא מידת הדין, ויעקב הוא מידת הרחמים המאחדתם לאחד. ויעוד עוד בזוה"ק (ח"א קלח ב) שביאר מה שנקרא יעקב 'מארי דביתא' (ג' פעמים) משום שהשלים את עשו הפכו.

המקדש היה על ידי הגויים, כמו שאמרו חז"ל (במדבר רבה, ראש פרשת במדבר) שאם היו יודים עים אומות העולם את השפע המגיע להם מן הבית לא היו מחריבים אותו לעולם, וביאורו ברור, שאם היו אומה"ע יודעים ענין זה שמ"תגלה בבית המקדש שבהבדלה העליונה הרי הם מחוברים לכלל ישראל לא היו מחריבין, שהרי הם מחריבין מצד ההבדלה התחתונה של 'הן עם לבדד ישכן'. ושורש חורבן הבית הוא ענין זה, וכדאיתא בגמרא (יומא כא א) חמשה דברים נחסר בית שני, ואחד מהם הוא הארון, (ונחלקו בזה אם נגזז), ומ"מ ברור הוא ש'מקום הארון שאינו מן המדה' (יומא כא א) ועצם קדושת קדש הקדשים לא נחסרה אלא רק ענין החיבור שהיה על ידי הארון נחסר על ידי חסרונו, וא"כ שונה דרגת בית ראשון שהיה בו ארון ומעליו הכרבים שהיו מאוחדים, מבית שני שבו היתה רק מדרגת ההבדלה התחתונה של 'ואבדיל אתכם מן העמים', ולכן היה בו את מלכות יון משום שנהגו בהיפך הנהגת 'הן עם לבדד ישכן', וזאת הדעת המחברת שחסרה והיתה בבית שני רק הדעת המבדלת. והרי שחורבן שני הבתים ואבלם שונה, שעל בית ראשון אנו מתאבלים שנחסרה ההבדלה העליונה של כללות ההפכים, וכשמתאבלים על חורבן הבית השני אנו מתאבלים שנחסרה ממנו גם הן עם לבדד ישכן על ידי שהלכנו בגלות ונתערבנו בהם.

בית המקדש השלישי משוכלל ובנוי מאש מחשבת קוב"ה שהיא ההבדלה העליונה הכוללת בה גם ההבדלה התחתונה

ומצפים אנו לבית המקדש השלישי, ופשוט שהוא יחבר את הדעת העליונה המחברת, אך לא בלבד שנחזור לדרגת הבית הראשון, אלא תצטרף מדרגת כלל ישראל עם האומות ותהיה רק מציאות כללות ההפכים, ולא תהיה כלל

הוא עדיין אותו הבית, ונתייחס בזה שמצד ההבדלה העליונה גם ההבדלה התחתונה אחד היא, וזה ענין בית המקדש לחבר המציאות הנבדלת העליונה עם המציאות הנבדלת התחתונה. ודבר זה גם מצינו במה שבית המקדש הוא מקום הקרבת הקרבנות, ואמרו בגמרא (ברכות ל א) תלפיות תל שכל פיות פונים אליו היינו המחבר כלל ישראל, וענין התפילות הוא מיסוד 'ונשלמה פרים שפתינו', וכן במדרגת העבודה בפועל בבית המקדש בהקרבת הקרבנות מצינו צירוף וכללות ההפכים, שהרי אף העכו"ם שייכים בעבודת הקרבנות, אף שאינם מעיקר הענין ואינם בחיובי התמידים אך מק' בלים מהם נדרים ונדבות, (כידוע שכל מעשה החורבן היה כשלא קבלו משום המום שבעין), ד"י סוד בית המקדש למתבאר הוא חיבור על ידי שיכולים כל ישראל ואף כל האומות להקריב קרבנות, וכן שהוא תל שכל פיות פונים אליו, וכן נאמר בנביא (ישעיה ב ב) 'ונהרו אליו כל הגויים', ומתגלה וחל בו ההבדלה העליונה, אשר היא גם משפיעה על ההבדלה התחתונה, היינו מה שמצינו שלא מקבלים מהם קרבנות חובה, והרי ההבדלה התחתונה ברצוא ושוב מתגלה ומאירה בה ההבדלה העליונה הכוללת ההפכים, וממילא מתחברת הדעת העליונה עם התחתונה, וזהו עיקר ענין בית המקדש, שהוא מקום אחד מלמעלה ומופרד במחיצה מלמטה כמשנ"ת.

בבית המקדש השני חסר הארון אשר בו היתה ההבדלה מן הדעת העליונה המחברת את השולחן והמנורה, והבדיל רק הבדלת ישראל מהעמים במה שאינם שייכים לקרבנות מחויבים, ובחורבן עתה אנו בגלות ואין אנו מובדלים כלל

אמרו בגמרא (סנהדרין צו ב) 'בית חרוב החרבת קמח טחון טחנת', והיינו שעיקר החרבת בית

מאשו שלו שהיתה במחשבה לפניו. א"כ ביהמ"ק השלישי הרי הוא יבנה במדרגת 'קי' דושא' ולא במדרגת 'אבדלתא' שהיה בית שני. וזהו ביאור ענין 'יום שכולו שבת', שבתחילתו יש קידוש וכן יהיה לעת"ל אך ישאר במדרגת השבת ולא תהיה לעולם הבדלה, ותהיה ההארה כקידוש של שבת וההבדלה העליונה. וזהו דברי הנביא (זכריה ח, כג) שלעת"ל יבואו אומה"ע וישמשו לכלל"י ויאחזו בכנף בגדי ישראל, שיהיה זה מכח כללות הפכים, ומכח המחשבה שהיתה בששת הימים שממנה שבת הקב"ה וכוללת היא הפכיה. וזה סוד מדרגת 'בדיל ויעבור', והוא משורש 'בדל', שבכללות זו של בדל יבנה בית המקדש. ולדברינו ברור הדבר שבית המקדש השלישי אינו יכול ליחרב כיון שכל מהותו הוא מה שהוא כולל ומשלים כל הפכים ואת אומות העולם וא"כ אין מי שיחריבו, ואין אנו מצפים רק שיבנה בית המקדש שלא יחרב אלא גם שתתגלה בו הארה זו. יה"ר שיבנה בית המקדש במהרה בימינו.

(מתוך ב-ד בדל בלבכיפדיה מחשבה)

מספר שיעור בקול הלשון 31565952

הבדלה כפשוטו ביניהם. וכמו שהזכרנו לעיל שהאור נברא מחיכוך שני אבנים היינו שני ניגודים ועל ידי כך יצא האור, וזה נעשה על ידי האדם בעולם הזה, אך בעולם הבא אמרו חז"ל (ברכות יז א) 'אין בו לא אכילה ולא שתיה לא קנאה ולא תחרות וכו' אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה', היינו שעולין למדרגת המוחין ממדרגת הגוף שבו איברי העיכול כמשנ"ת לחציו העליון ששם מתגלה המחשבה שעלתה לברוא, שבו יש כללות הפכים. וזהו ביאור מאמר חז"ל של- עתיד לבא גיהנם בטל (גדרים ח ב), כיון שהאש דידן בטלה, ואין לנו חיבור לאש שכל ענין האש שבידינו עתה, הוא מאז זו שברא אדה"ר ע"י חיכוך ניגודים, והיא פעולה שאין כוללת בה שביתה, וזהו דקדוק לשון הגמרא 'אור שבידינו' שברא האדם, שעיקרו אינו להאיר דלזה יש את החמה או הלבנה, אלא עיקרה לבישול, והוא מכח חטא עץ הדעת שבו נתקן לל' 'בזעת אפיך תאכל לחם' (בראשית ג יט) שנ' גזר על האדם מאז שאכל מעץ הדעת שיצטרך לטרוח ולתקן מאכלו ורוב המאכלים צריך הוא לאש ולחיכוך זה, (אמנם גם חשך העולם בעדו והיה נצרך לאור, אך שייך לחיות גם בלא אור, ועיקרו למאכל). והגדרת הדברים בהירה, שבית המקדש השלישי ירד מן השמים משוכלל ובנוי (רש"י סוכה מא א), היינו שענינו הוא ללא מלא- כת האדם שבאה מכח חיכוך האבנים, אלא כלשון תפילת 'נחם' 'אתה ה' באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה', ואין הפירוש באותה האש של חיכוך האבנים, אלא יבנה אותה הקב"ה

סוגיות במחשבה

גדל

עולה כן, כי אין ענין כוללות אלא בעצמים שונים החלוקים ונבדלים, עכ"ל. וזהו גבורה דקדושה.

וכאשר משתלשל לתתא, גבורות נפולות, נעשה בבחינת מש"כ (ישעיה, נט, ב) עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם. ושורשו אלהים דע"ז, היפך גבורות דקדושה שם אלקים, כמ"ש באור החיים (ויקרא, יט, ד) וז"ל, מסך המבדיל בינו ובין אלהיו, כדרך אומרו, כי אם עונותיכם היו מבדילים וגו', והוא מאמרו כאן ואלהי מסכה, פירוש אלהים שהם מסכים מבדילים אתכם ממקור החיים, לא תעשו אותו לכם, עכ"ל.

ואמרו חז"ל (סנהדרין, סה, ע"ב) אמר רבא, אי בעו צדיקי ברו עלמא, שנאמר כי עונותיכם היו מבדילים וגו'. ופרש"י שם, וז"ל, הא אם לא היו עונות אין כאן הבדלה, עכ"ל. והיינו שכמו בבריאת העולם תחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים עמד ושיתף עמו מדת הרחמים, כן הצדיקים שהם פועלים מעין פעולת הבורא, וכאשר עלה במחשבה לברוא במדת הדין, נצרך רחמים, ולכך עמד ושיתף עמו מדת הרחמים, וזהו בדין דקדושה, שם אלקים, שמצורף לו חסד ורחמים, חסד קל כל היום (אל-קים). אולם כאשר נעשה אלהים דקלקול ע"י עונותיכם, אין מצטרף עמו מדת רחמים וחסד, ולכן אינם יכולים לברוא עולם, כדוגמת בריאת הקב"ה את עולמו.

לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת. ושמאל הדוחה, היא שורש ההבדלה, כמ"ש (זוה"ק, ח"א, יז, ע"ב) הבדלה איהו ודאי בשמאלא, כתיב הכא הבדלה, ויהי מבדיל (בין מים למים), וכתיב ויבדל, וכתיב התם (במדבר, טז, ט) המעט מכם כי הבדיל וגו', וכתיב (דברים, י, ח) בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי, דהא ודאי לית הבדלה אלא בשני, באתר שמאלא.

וכן ביום ראשון דמעשה בראשית, שכתוב ויבדל אלקים בין האור ובין החשך, שורש ההבדלה הוא בחושך ולא באור, אור - ימין - אהבה, חשך - שמאל - יראה. ואמרו (תיקונים, עד, ע"א) ויבדל אלקים בין האור ובין החשך, בין האור דא אהרן כהנא, ובין החשך דא קרח. ושורש ההבדלה אינו באהרן, שמידתו אוהב שלום ורודף שלום ומקרב את הבריות וכו', אלא בקרח, כמ"ש ויקח קרח, ובתרגום ואתפליג קרח.

ובפועל עיקר ההבדלה היא בדעת, כמ"ש בירושלמי, אם אין דעת הבדלה מנין. אולם יש ב' דעות (ובפרטות ד'), דעת המחברת ודעת המבדלת. דעת המחברת היא בחינת חסד ואהבה שבדעת, ודעת המבדלת היא בחינת גבורה ויראה שבדעת, כנודע שהדעת נחלקת לחסדים וגבורות.

וכתב ברמ"ז (שמות) וז"ל, מתקבצים כל האורות ומתבחנים בבחינת חילוק והבדל, וזה מכח הגבורות שבהם נעשה ההתחלקות וההבדלה, כי על כן היתה הבדלה ביום השני, וסימנך, מבדיל גימט' אלקים, וכן כול"ל

מדור
רל"א
שערים

צירוף

ב-ד

ב-ל

ד-ל

מדור רל"א שיערים

ב-ד

לעצמו ורחוק מן הצרוף. וכן אבר הכבד באדם, כולו דם, מקום הנפש, כי הנפש הוא האדם, נפש שיתופא דגופא, ששורשה מן העפר, פרור, פרוד. משא"כ הרוח שנוטה לצרוף, ויתר על כן הנשמה, שהויתה דבקות. ומצד הרוח, "רוח ממללא", כאשר אינו בתיקונו נצרך לדובב שפתי ישנים. דובב, בד-בו. והבן שמצד מדרגת הרוח, "רוח ממללא", ישנו כח הדיבור, דבר, בד-ר, וזהו כאשר זהו דיבור של קלקול לשה"ר, מפריד בין הדבקים, הורג שלשה, מדבר שומע ומי שמדברים עליו, היפך איחוד ג', כנ"ל. וכאשר זהו דיבור של טוב, הוא זיווג, חיבור, ראוה מדברת. ויתר על כן "ודבק באשתו", דבק, בד-ק. כי מתחלה צריך לבדוק באחיה, בדק בד-ק, ובדק האם היא ראויה לצרוף, או לבדידות. וכאשר מברר שראויה לצרוף דבק בה כדבילה, שדרכם להתדבק זה בזה. דבלה, בד-לה. והוא בחינת זבולון, שנאמר (בראשית ל, כ) זבדני אלקים אתי זבד טוב. זבד ז-בד, לשון של מתנה, שע"י המתנה מצורפים יחדיו. והוא בחינת נדב, נ-בד. שע"י נדבה, נתינה מצורפים כנ"ל. וביתר שאת הוא בחינת אבינבד. כי מחד יש בו אותיות אבד, שורש הלבד כנ"ל, אולם מתקנו ונהפך לנדב, מאבד לנדב. ונתהפך מעוקץ של דבורה, פרוד, דבורה בד-ורה, לדבש שלה, דבש, בד-ש, כי טבע הדבש להתדבק היטב. וכן דבש תמרים, שיש באילנו של לולב, לב אחד כמ"ש בסוכה.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: כבד, אבד, אבידן, אבינבד, אביעד, בגד, בד, בדלה, דבש, בדק, בודד, בלעדן, בלעדי, בעד, ברד, דב, דבורה, דבר, דביר, דבק, דבלה, דובב, דיבון, כבוד, בדל, דאבון, זבד, נבוכדנצר, נדב, עמינדב, רביד, עבד, לבד, בדק.

שורש הבדידות. לבד, ל-בד. וכן בדל, ל-בד. וזהו בחינת אבד, א-בד. כי כאשר נאבד דבר, נפרד הנאבד מן האובד, וכל אחד מהם נמצא לבדו. וזהו עומק מהותו של בגד. כמ"ש הוא בבגדו והיא בבגדה, יוציא ויתן כתובה. כי מתחלה כתיב, על כן יעזב איש את אביו ואמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד. אולם כאשר חל תוקפו של החטא, נתחדשו בגדים, ועי"כ הוא בבגדו והיא בבגדה, נעשה בגד דבר המבדיל בינו לבינה. בגד, ג-בד. כי כאשר מצורפים הוא בבחינת זכו שכינה ביניהם, חיבור של ג'. וכאשר נעשה הפרדה, נפרדו שלשתם כל אחד לבדו. בד-ג. וזהו בדלה, בד - לח, כי דבר קשה בלתי מצורף, אולם דבר לח דרכו להצטרף. וזהו בדלח שנראים בו כל הגונים מצורפים יחד.

והוא בחינת עבד, ע-בד. כי עבד מצורף לאשה הנקראת שפחה. ומה שאצל כל אדם ישנה בחינת ודבק באשתו, בעבד אינו כן, שהרי אשתו אינו קנינו כאשה הנקנת לבעלה, שאף היא שפחה, ואף הוא עצמו שייך לאדונו. ולכך חיבורם אינו חיבור גמור, וכל אחד במדת מה עומד לבדו. וזהו בחינת דאב, דאבון, א-בד. כי במקום שיהא א-אחד, נעשה בד, לבד, וזהו עצם הדאבון.

והוא כחו של נבוכדנצר, שאותיות בד בקרבו, כי הוא שורש גלות בבל, גלות ראשונה. כי כאשר ישראל על אדמתם וארצם, היא מצרפתם לאחד, ככלי המצרף את העיסה, אולם כאשר גולים, בחינת פזורינו בארבע כנפות הארץ, זהו הוית כל אחד לבדו. והוא הוא מהות הגלות. ויתר על כן מכת דבר בגלות מצרים שמהותו מיתה כמ"ש התרגום. כי מהות המות הפרדה, "כי המות יפריד. דבר, בד-ר.

וזהו בחינת כבד לשון כבודות, כי הדבר הקל קרוב יותר לצרוף לזולתו, משא"כ הכבד עומד

ב-ל

שיהא תיקון הלב, נעשה קלקול כמ"ש ויתעצב ה' אל לבו. וכתוצאה מכך נעשה מבול. לב-מו. ועיקר גזר דינם לא נחתם אלא על הגזל, היפך צדקה-נותן. גזל כולו מקבל, קבל, לב-ק, שהוא בחינת בלק אותיות קבל, כנודע. ותולדת כך נעשה הסבל הגדול בעולם כמעט לכל יושבי תבל. סבל, לב-ס. וחל על עצם העולם הנקרא תבל. לב-ת. כלומר על עצם שורש העולם הנקרא לבו של העולם, כמ"ש חז"ל שיש במקום לב, כמ"ש דברו על לב ירושלים. ולב דקלקול שבעולם הוא בכל, לב-ב.

ואחר עשרה דורות בא אברהם לתקן זאת. ועיקר הפסולת היוצאת לתרבות רעה ביום מיתתו הוא עשו, בחינת אדם בליעל, היפך אדם, אדום, בליעל, לב-עלי. ושורשו שהוא זרעו של בתואל, לב-תאו. ולעומתו יעקב נושא את בלהה, לב-הה, תחלת תיקון הלב. ובשבטים עיקר התיקון לכך, זבולון, לב-זון, זון ר"ת זכר ונקבה, תיקון אחדותם. והמתנגד ליעקב לבן, לב-ן. שהוא נבל כנודע, ופסולתם של אלו בבחינת זבל, לב-ז. ושורשם נחש, פורץ גדרו של עולם, פורץ את הגבול, גבול, לב-גו, פורץ את הלב.

ושלמות התיקון בבנין המשכן ע"י בצלאל, וכל חכם לב. בצלאל, לב-צל. ובכניסה לא"י ע"י כלב, לב-כ. ובמצות יובל הנוהגת בארץ, יובל, לב-ו. ושורשו יום החמישים של מתן תורה, במשוך היובל המה יעלו בהר.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אביאל, אבימלך, אבל, אבשלום, אהליאב, חלב, זבל, חבל, לבן, אלגביש, אלישבע, בבל, בדלח, בהלה, בלע, בעל, ברזל, בתולה, גבל, גבול, בגלל, בבל, בול, זבולון, בחל, חלב, כלב, בל, לב, יובל, יבול, לבש, להב, בלהה, בלה, בלט, בלעם, בלשאצר, בלתי, סבל, בצל, בצלאל, בישל, גבעל, גבריאל, גבלה, הבל, מבול, לבנון, נבל, איזבל, בתואל, גבול, לביא, עיבל, קבל, שביל, שבלים, תבל, יבלת, בלק, מהיטבאל, מלבן, עלב, שבלול.

רבותינו לימדונו (מבואר היטב בעץ חיים) שמדרגת לב שורשה ל"ב נתיבות חכמה עליונה שבראש. וכאשר הארה זו מתפשטת לתוך גופו של האדם נעשה "לב". וכאשר ח"ו אינה מתפשטת, אזי זהו בחינת "בל", לשון שלילה.

הארה עליונה זו היא ממדרגת הלובן העליון. לבן לב-ן, כמבואר בדברי רבותינו. וכאשר הארה זו מאירה אצל נקבה נעשה במקום הלב, מקום דדיה, חלב, לב-ח. ומדרגת חלב מקשרת את הולד לאמו, ללובן העליון, ללבה של האם. חלב אותיות חבל, שהחלב נעשה חבל המקשר בין הולד לאם. ובעומק הכח המקשר הוא ה"לב" כנ"ל.

וכשם שהוא בכח המקשר בין הולד לאמו, כן שורש כח ההולדה, "זכר" ונקבה" שורשו חיבורם בלב. והוא בחינת בעל, לב-ע. כי תחילת החיבור הוא בחינת חיבוק, אח"כ נישוק, ואח"כ חיבור גמור ומקום החיבוק במקום הלב, חיבור לב אל לב, זהו מהות עומק החיבוק.

ועיקר החיבור בין בחור לבתולה. בתולה, לב-תוה. ובמלכי אדום הנזכרים בפרשת וישלח, ז' ראשונים שבהם לא הוזכר נקבה בהם. ובמלך השמיני (בחינת חלב, לב, ח, כנ"ל) הוזכרה אשתו ושמה מהיטבאל, לב-מהיטא. ובו לא כתוב מיתה, כי היה חיבור במדרגת לב. וזהו בדלח, לב - חד, לב מחובר, לב אחד, ובבדלח מונח כח הצירוף והחיבור.

והנה תולדות ראשונים שהיו בעולם, קין והבל, הבל, לב-ה. כי בהבל נתגלה חיבור הלב של אדה"ר וחווה ונגלה חיבורו של הבל אל ליבה של חווה. וכאשר קין על הבל והרגו, ביטל חיבור הלב. ובשעה זו נתחדשה אבלות בפועל ראשונה בעולם. אבלות, אבל א-לב. בבחינת טוב ללכת אל בית האבל וגו', והחי יתן אל לבו. אבל אל-לבו. ושורש אבלות זו נעוץ בחווה שנתנה לאדה"ר לאכול מעץ הדעת, שעליו נאמר ביום אכלך ממנו מות תמות. ומעשה זה הוגדר בחז"ל, היא שפכה דמו של עולם.

והנה יש רציחה בפועל, ויש אביזריהו, מלבין (לב - 1) פני חבירו, הנקרא עלב. ע-לב. והנה אמרו, עשרה דורות מאדה"ר עד נח וכו', אולם במקום

ד-ל

בדלותו. בבחינת "יד סולדת". ונשאר ליד הדבר, לד-י.

והנה לשון דל יש בו דבר והיפוכו כמ"ש בשם משמואל (כי תבא, תרע"ו) וז"ל, שלשון דלת יש בה שתי הוראות דבר והיפוכו, מלשון דל ושפל, מלשון (תהלים, קטז, ו) דלותי ולי יהושיע, ואמרו (שבת, קד, ע"א) גימ"ל דל"ת, גמול דלים. ויש נמי מלשון הגבהה והתרוממות, כמו (ישעי', לה, יד) דלו עיני למרום, (שמות, ב, יט) דלה דלה לנו, ובלשון המשנה (סוכה, פ"א, מ"ד) הדלה עליה את הגפן. וכן גלד, דל-ג, ג, שהוא הקרום ה"עולה" על המכה (איוב, ז, טו). וזהו בחינת גדול, שתחלה היה ילד, דל-י, כנ"ל, ונמצא בתנועה של גידול ונעשה גדול, דל-גו. ובבחינת מקום נקרא מגדל, דל-גם, דבר שעלה לגובה. ועל המגדל נותנים את הדגל, דל-ג. והנמצא במדרגה זו נקרא דגול.

ויש ועלייתו מדרגה אחר מדרגה, כילד הגודל שנה אחר שנה, ויש ועלייתו במהרה באופן של דילוג, דל-יוג. וזהו בחינת לפיד אש, דל-פי, כי טבע האש לעלות מעלה באופן של דילוג. והוא בחינת דלק, דל-ק, רדף כאש.

ועיקר העלייה לעילא הוא בבחינת תלמוד תורה, למד, דל-מ. מ' יום שעלה משה לקבל את התורה. ועיקר גילוי זה נגלה בשם אדני-י, שיש במילוי דמילוי שלו ל"ד אותיות כנודע.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: דלג, גדול, ולד, ילד, חדל, אלדד, למד, דל, גלעד, בדיל, דלת, דניאל, לפיד, בלעדי, מגדל, גדליהו, גלד, גלמוד, דבלה, דבלתימה, גדול, דגל, דלילה, דלף, דלק, דלפון, הבדלה, בדלח, עדלמי, אלעד, אדרמלך, לכד, לוד, צלפחד, דלה, זבדיאל, תדעל, ליד, לעד, סלד, עבידאל, דלל.

והנה גדרו של דל, פרש"י (שמואל-ב, יג, ד) כחוש כמו דלות ורעות תואר. ובמצודות ציון שם, חלוש. ועיין רש"ר הירש (וארא, ח, כה) דל, אינו האביון מעודו, אלא מי שירד מנכסיו. ועוד כתב (בשלח, טז, יג) דלל, שממנו נגזר דל, לצנוח מרמה. וא"כ לשיטתו אין עניינו של דל מצב של כחוש וחלוש, אלא תנועה מלעילא לתתא. והיפוכו דלו עיני למרום, תנועה מתתא לעילא, כפי שיבואר להלן א"ה.

וזהו בחינת דלת, דל-ת. כי העני מחזור על הפתחים, מקום הדלת. ועיין רש"י (תהלים, א, ג) דל שפתי, היא שפה עליונה (כמו דלתות שפתי). וכמ"ש באבן עזרא שם, ומלת דל כמו דלת, כי התי"ו סימן לשון נקבה, הדלת תיסוב על צירה. ועוד אמרו (שה"ש רבה, ח, ח) ואם דלת היא, אם דל הוא ומטלטל כדלת. והיינו העני שנע ממקום למקום כדלת. וכאשר מקיים בעצמו, דלו עיני למרום, מתקיים בו מאשפות ירים אביון, ואם זוכה עולה עד מדרגת אבן יקרה הנקראת בדלח, דל - חב, שע"י שדל עיניו למרום נעשה חד עם שורשו, ומקבל שפעו משורשו.

וזהו בחינת דלף, דל-ף. ופירש במצודות ציון (משלי, יט, יג) ענין טפטוף. כי טפטוף לשון טיפה, ולשון טף, קטן שהוא בחינת דל. שע"ש כן נקרא ילד, י-דל. ואם נשאר בקטנותו, בדלותו ואינו מתרחב, הוא בבחינת גלמוד, דל-גום. ואי התרחבותו הוא בבחינת חדל, דל-ח. שהוא לשון מניעה (עיין מצודות ציון שופטים, ה, ו). ועיין רש"ר הירש (נח, יא, ח) חדל, להימנע מפעולה. כלומר נשאר בדלותו. **וזהו** בחינת הבדלה, בדל, ב-דל. כנודע מתורת הבעש"ט, ג' שלבי העבודה, הבדלה, הכנעה, המתקה. והנמצא במדרגת הבדלה הוא דל, וכאשר עולה להמתקה נעשה עשיר, בחינת בדלח, כנ"ל. וההבדלה היא בבחינת סלד, ס-דל, שסולד מלהתחבר לדבר ונשאר

מדור קבלה

בלבביפדיה קבלה
בדל

מילון ערכים בקבלה
בדל

בלבביפדיה קבלה בדל

אור א"ס

הוית הא"ס נבדלת מכל הנבראים, אין עוד "מלבדו". לבד אותיות בדל.

צמצום

סילוק האור, ונעשה "צל", ודו"ק היטב היטב. כי כל מקום הבריאה אינו אלא בחינת "צל". ועיין כתבי הרמ"מ משקלוב (ביאור משנת חסידים, דף רלח) וז"ל, הצל נתהווה מאור המזהיר לנגדו, שהוא המקבל האור, ויש מסך מבדיל ביניהם, מזה נתהווה צל המבדיל, וז"ס ויבדל אלקים בין האור ובין החשך, עכ"ל.

במזבח, חוט הסיקרא שהוא מבדיל, מחצי המזבח ולמטה (שמות, כז. מדות, פ"ג). והוא בחינת "קו המדה", שמבדיל בין דבר לדבר. וז"ל הרמ"מ משקלוב (ביאור משנת חסידים, דף רמז) ו"הקו" הרקיע המבדיל בין מים למים (בראשית, א, ד), בסוד הפרסה המבדיל באמצע מעוי דבר נש (זח"א, לב, ע"א), עכ"ל. ושורשו בקו היוצא מאור א"ס, והבן.

עיגולים

צורת עיגול סביב הדבר מבדילה בינו לזולתו. ודוגמא שורשית לכך, חומה עגולה סביב.

יושר

ישראל, ישר-אל, כנודע. וכתוב (ויקרא, כ, כד) אשר הבדלתי אתכם מן העמים. וכתוב (מלכים, א, ח, נג) כי אתה הבדלתם לך לנחלה מכל עמי הארץ. ומטבע ברכת ההבדלה, המבדיל וגו' בין ישראל לעמים. ואמרו (היכלות רבתי, פרק לח, א) ישראל שהבדילין הקב"ה משבעים אומות, שנאמר (ירמיה, ב, ג) קדש ישראל לה' ראשית תבואתה.

ג' קוים. ואמרו (פסחים, ח, ע"א) ואמר רבא, "אבוקה" להבדלה מצוה מן המובחר. ובחיצוניות סגי שנים לאבוקה, ובפנימיות הוא ג'. כי אבוקה מלשון חבוק, כמ"ש הרמב"ן. ובחיבוק יש כח אמצעי המחבר, בחינת שכינה ביניהם.

כתיב (דברים, יט, ב) שלש ערים תבדיל לך. ועיין מכות (ט, ע"ב).

שערות

שער - עשר. מדרגה העשירית. ועשירי נבדל ועליון מכולם, ולכך השערות נבדלים מן הגוף.

חלל הפנוי. ואמרו (ברכות, כה, ע"ב) כל פחות משלשה (אור ריקני) כלבוד דמי. היפך בדל, נפרד, נעשה לבוד. בדל - לבד, לבוד, ודו"ק. ואולם שלשה או יותר, נבדל. וכתוב (עזרא, י, ח) וכל אשר לא יבוא "לשלשת הימים", וגו', והוא יבדל מקהל הגולה.

תחלה י"ס היו כלולים וכמוסים וגנוזים בא"ס, כנודע. ובצמצום הבדלים.

שורש לע"ז. ואמרו (גיטין, נג, ע"ב) משום חומרא דע"ז מיבדל בדילי מיניה.

מחיצה המבדלת. ואמרו (שבת, קלט, ע"א) אין הקב"ה משרה שכינתו על ישראל עד שיכלו שופטים ושוטרים רעים מישראל, שנאמר ואשיבה ידי עליך ואצרך כבר סיגך, ואסירה כל בדיליך ואשיבה שפטיך כבראשונה ויעצוך כבתחלה. בחינת עונותיכם היו מבדילין.

קו

הקו מבדיל (ומאידך מחבר) בין עצמות אור א"ס שנשאר טובב לחלל, לבין הארת אור א"ס שיורד לחלל. ולמטה משתלשל קו - חוט זה

בה השינים והמלתעות, כדמות הרקיע הזה שעלינו, וכמו שמבדיל הרקיע שעלינו בין מים למים, וכו', ג"כ התקרה העליונה של הפה מבדלת בין הליחה שבראש לבין הלחה שבקרב העליון, הוא האסטומכוס, עכ"ל. ועיין ראב"ד (שם, פ"א, מ"א) וז"ל, וב' עורות יש לו שט (מקום בליעת המאכל), רומז לשני וילונין המבדילין בין הקדש ובין קדש הקדשים, עכ"ל.

עינים - שבירה

כתבו רבותינו (הרמח"ל ועוד) שממכה עצמה מתקן רטיה, וע"י השבירה נבדלו חלקי הסיגים שבכלים (ושורשו באורות, ס"ג דס"ג, לשון סיגים, והבן). וזהו שורש ההבדלות מן הרע. וכתוב (במדבר, טז, כא) הבדלו מתוך העדה "הרעה" הזאת. וכן כתיב (ויקרא, כ, כה) והבדלתם בין הבהמה הטהרה "לטמאה" וגו'. ולכך תחלת השבירה במלך הדעת, דעת דהבדלה. ועיין עץ חיים (שער נ, פרק י) וז"ל, "והמבדיל" - בין הטוב לפסולת, עכ"ל.

אולם אם ח"ו דבקים ברע, נתהפך כח ההבדלה לקלקול. וכמ"ש (ישעיה, נט, ב) כי אם עונתיכם היו מבדילים בינכם לבין אלהיכם. וכתוב (דברים, כט, כ) והבדילו ה' לרעה.

עתיק

דברים שכיסה עתיק יומין, ומאי נינהו, "טעמי" תורה. ואמרו (ע"ז, סח, ע"ב) נט"ל (נותן "טעם" לפגם), א"ל רב ששת, בעלמא סבר רב נט"ל מותר, והכא חידוש הוא דהא מימאס מאיס ובדילי אינשי מיניה ואפה"כ אסרה רחמנא, הלכך נט"ל נמי אסור.

אריך

אריך, אור-ך. וכתוב (בראשית, א, ד) ויבדל אלהים בין האור ובין החשך. והבן שהכתור יש בו בחינת חשך ואור בערבוביא, כללות ההפכים, ודו"ק היטב. וכאשר נעשה מספירת הכתר פרצופים, נחלק, עתיק - חשך, אריך - אור. ודו"ק היטב מאוד.

ואמרו (ברכות, כא, ע"ב) כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה, מאי משמע, דתני רבנאי אחוה דר' חייא בר אבא, אתיא תוך תוך, כתיב הכא ונקדשתי בתוך בני ישראל, וכתוב התם (במדבר, טז, כא) הבדלו מתוך העדה הזאת, מה להלן עשרה אף כאן עשרה. ודו"ק שקרח לשון קרחה בשערותיו, כמ"ש רבותינו. ולכך זהו עדה רעה, ודו"ק. ולכך דייקא עדה רעה - עשרה.

אמרו (נזיר, ז, ע"א) שאני שערות הואיל ומובדלות זו מזו. ועיין ב"ב (טז, ע"א) גבי איוב, בשערה ישפוני, אמר לפניו, רבש"ע, שמא רוח סערה עברה לפניך ונתחלף לך בין איוב לאיוב. חילוף היפך הבדלה, ודו"ק.

אזן

כתיב (עמוס, ג, יב) בדל אזן.

דיקנא מקביל למקום אח"פ, כנודע. ועיין חכמוני (ספ"י, הקדמה) וז"ל, עשה לו שערות הזקן מפני תאר הדרת פניו ולהראות הכרת פניו מובדלות מן הנשים, עכ"ל.

חוטם

מחיצה מבדלת בין נקב ימיני לנקב שמאל.

פרסא שמבדילה בין חציו עליון של א"ק לחציו תחתון, מתחילה תחת החזה, ששם סוף התפשטות אורות החוטם.

פה

הבדלה בתפלה, בפה. ועיין שער הכוונות (דרושי יוה"כ, דרוש ג) וז"ל, והלשון הוא הרקיע המבדיל בין מים למים.

אסור לאכול ולשתות קודם הבדלה. עיין פסחים (קה, ע"א).

ועיין עוד חכמוני (ספ"י, הקדמה) וז"ל, עשה לו תקרה העליונה שעל הפה, היא הנטועות

כתר

כתר נבדל מכל י"ס, שעטרה דבר הנבדל, ולכך שורש הדעת, עולה עד הכתר. עיין עץ חיים (שער כג, פ"ב, מ"ת). וזש"כ (שמות, כו, לג) והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים. הבדלה בין ג"ר לז"ת. ועיקר ההבדלה ע"י הבינה, כמ"ש במצודות דוד לרדב"ז (מצודת תכ"ד), עיי"ש. וכן ע"י הדעת, דעת המבדלת (ונתבאר בשיעורי צורת אדם ההבדל בין הבדלה של בינה להבדלה של דעת).

כתר נקרא "פלא" עליון. ועיין רמב"ן (ספ"י, פ"א) וז"ל, "פליאות" - כמו "כי יפלא", ומתרגמינן יפריש, כלומר יוצאות מופרשות ומבודלות זו מזו, עכ"ל.

חכמה

סוד קדושה, כנודע (ופעמים בכתר, ואכמ"ל). ואמרו (פסחים, ו, ע"א) א"ר יהודה אמר רב, המוצא חמץ בביתו ביו"ט, כופה עליו את הכלי. אמר רבא, אם של הקדש הוא אינו צריך, מ"ט, מיבדל בידלי מיניה. ועיין ספר הפליאה (ד"ה גם אמר לי אבי) וז"ל, ולמה נקרא "הקב"ה", בעבור שמלת קדוש הוא לשון הבדל, וזאת הספירה מקבלת השפעתה ממדת הכתר, עכ"ל.

ויש הבדלה בין קדש לחול, בין שבת ליום חול. ויש הבדלה בין קודש לקודש, בין שבת ליו"ט, כמ"ש (פסחים, קד, ע"א) בין קדושת שבת לקדושת יו"ט הבדלתה.

חכמה מאין תמצא. חידוש, חדש. ואמרו (מנחות, סח, ע"א) חדש בדיל מיניה. ועיין ראב"ד (ספ"י, פ"א) וז"ל, נקרא אל"ף והיפוכו פל"א, לפי שהוא נעלם בהשגה. ויש הפרשה והבדלה, לפי שיש הבדל בין מדת האין והיש, עכ"ל, עיי"ש.

חכמה סתימאה דאריך, סביב לה קרום המבדיל בין החכמה לאוירא, ובין האוירא לגולגולת.

עיין שער ההקדמות (דף לב, ע"א) וז"ל, ודע, כי באמצע גופו של א"א, יש מסך אחד, הנקרא חד פרסא, המבדיל לרחבו של גופא, והפרסא הזו מבדלת בין סיום רגלי או"א הנכללים מד' פרצופים הנז"ל, ובין התחלת זו"ן. ועל דרך זה הוא בכל הפרצופין, כי בכל פרצוף יש חד פרסא, מבדלת באמצע גופו לרחבו, עכ"ל.

אבא

אב בחכמה. כלומר שורש החכמה. ועיין ראב"ד (ספ"י, הקדמה) וז"ל, הנתיב הו' נקרא שכל שפע נבדל, עכ"ל. ופעמים הרבה בלשון המהר"ל: "שכל נבדל".

אמא

מלכות דאמא, לאה, גימט' בדל, כי נבדלת מאמא ונעשית פרצוף לעצמה, לתתא בחלקו העליון של ז"א, מן הדעת עד החזה, משא"כ תבונה פרצוף לעצמה לעילא, ופעמים חוזרת ונעשית חד עם אמא, כנודע.

ז"א

עיין עץ חיים (שער הכללים, פ"ד) וז"ל, מ"י, פירוש הבינה אמא עלאה, מדד בשעלו מים, הם ב' מים תתאין ועלאין, שהם זו"ן, שהפרישן והבדילן זה מזה, עכ"ל. ועיין שער ההקדמות (דף מב, ע"ב).

נוק'

כתיב (עזרא, י, יא) והבדלו מעמי הארץ ומן הנשים הנכריות.

ואמרו (פסחים, פז, ע"ב) היה לך ללמוד ממשה רבך, שכיון שדברתי עמו פירש מן האשה, אף אתה בדול עצמך ממנה.

נדה, נדים ובדלים ממנה. וכן מנודה, כמ"ש (ב"מ, נט, ע"ב) כמדומה לי שחבירים בדילים ממך.

בינה

יין. ואמרו הבדלה על הכוס, ולכתחילה יין, או מעין כן, חמר מדינה. וכמ"ש (פסחים, קיג, ע"א) א"ר יוחנן, ג' שנוחלי עוה"ב וכו', והמבדיל על היין במוצאי שבתות. ועיין נדרים (מט, ע"ב) אי טעמינא אלא קידושא ואבדלתא וכו'. ועיין נזיר (ג, ע"ב) יין מצוה - קדושתא ואבדלתא.

ועיין חמדת ימים (שב"ק, פרק יח) וז"ל, ויכין "לבדי" בגימט' "הבדלה", כח שם ע"ב וכח ריבוע שם הוי"ה, אשר בהסיר מספר כ"ו של השורש המה יעלו למספר הבדלה, עכ"ל.

בינה - התבוננות. ועיין כתבי הרמ"מ משקלוב (ביאור משנת חסידים, דף קנא) וז"ל, המסך המבדיל וצמצומי החכמה, הוא כדי ליתן ריוח להתבונן, עכ"ל.

דעת

דעת דהבדלה, ושורשו משה. אז יבדיל משה שלש ערים (דברים, ד, מא). וכתוב (דברים, יט, ב) תבדיל "לך". ואומרים הבדלה בחונן הדעת, וכמ"ש בירושלמי, אם אין דעת הבדלה מנין.

ומקום הדעת בעורף, כנודע. וכתוב (ויקרא, ה, ח) ומלך את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל.

חסד

מים. וכתוב (בראשית, א, ז) ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל הרקיע. ולתתא נהפך מים לדם, וזהו חוט של סקרא במזבח שחוגרו באמצע, להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים.

עיין ספר הפליאה (ד"ה ויעש אלקים את שני) וז"ל, "ולהבדיל", ו' מבדיל בין האור שהוא החסד, ובין החשך, הוא חשך הפחד, עכ"ל.

גבורה

לוי - גבורה. ובפרטות, כהן - חסד. וכתוב (במדבר, ח, יד) והבדלת את הלויים מתוך בני. וכתוב (דה"א, כג, יג) ויבדל אהרן להקדישו

קדש קדשים וגו', וזהו כהונה. וכתוב (דברים, י, ח) בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי, הבדלה בין הכהנים ללויים. ועיין פסחים (קד, ע"א). וגיטין (נט, ע"ב). ועיין עץ חיים (שער לט, דרוש ו) וז"ל, הבדלה הוא בשני שהוא גבורה, והוא בחינת לוי, כנ"ל שהוא בחינת הרקיע המבדיל בין מים, עכ"ל.

תפארת

חמה. וכתוב (בראשית, יד, יד) יהי מארת ברקיע השמים להבדיל בין היום ובין הלילה.

עיין פרדס רימונים (שער כ, פ"א) וז"ל, ת"ת, רקיע, וא"ו המבדיל בין מים למים, בין דין לרחמים, עכ"ל. ועיין ארבע מאות שקל כסף (דף ריב).

יעקב, איש תם יושב אהלים, אהל בגימט' בדל, כי בישיבתו באהל נבדל מן כל החוץ.

נצח

נו"ה. ועיין עמק המלך (שער יא, פרק יא. וכן הוא בפירוש ספד"צ מהאריז"ל, פ"ב) וז"ל, ושורש היסוד שנקרא ארחא (בי"ג תיקוני דיקנא) הוא המבדיל בין נצח להוד, עכ"ל. וכן לתתא יסוד מבדיל בין נו"ה.

ז' מתכות. עיין משנת חסידים (מסכת ההרכבה, פ"ד) וז"ל, והבדיל בנצח, עכ"ל, עיי"ש מקורם של כל ז' מתכות. ועיין יריעות שלמה (חוברת יא, יריעה ח) וז"ל, ומענין הבדלה יקרא מין מתכת "בדיל", את הבדיל ואת העופרת (במדבר, לא, כב), על שם שזה מין המתכת ממוצע בין העופרת ובין הכסף, שהוא משובח מן העופרת וגרוע מן הכסף, עכ"ל, עיי"ש בהרחבה גדרי ההבדלה.

הוד

הקליפה מבדלת, וע"ה ה"ודוי" מוסרת, כמ"ש השל"ה בפרשת יתרו.

יסוד

עיין ספר הפליאה (ד"ה וירא אלקים את האור) וז"ל, את היא כנסת ישראל (מלכות), וכשהיא עם האור, הוא יסוד עולם אז העולם מתקיים, מ"מ הבדיל אלקים בין האור הוא יסוד, וקראו טוב, ובין הא"ת היא כנסת ישראל, והיא החשך, עכ"ל, עיי"ש. ועיין עוד שם (ד"ה טוב תמלאהו טי"ת ו"ו ב"ת) וז"ל, "ויבדל" עולה נ"ב, ת"ת ויסוד, מלמד שהבדיל המשכתם לחוד, והמשכת כנס"י לחוד, עכ"ל.

רוח

רוח - נשימה. ועיין ראב"ד (ספ"י, הקדמה) וז"ל, וכנגד הפרגוד היה חצר הכבד, המבדיל בין כלי הנשימה ובין כלי המאכל, עכ"ל. ועיי"ש (פ"א, מ"א). והשורש קורמא דאוריא הוא הקרום העומד להבדיל הח"ס בפני עצמו. עיין אדיר במרום (ח"א, ד"ה בחללא דגולגלתא קורמא דאוריא). ועץ חיים (שי"ג, פ"ו, מ"ק).

נשמה

עיין ראב"ד (ספ"י, הקדמה) וז"ל, וכשם שע"י השמש הזאת יבדיל בעל הבשר בין הצורות, כן באור השמש ומגן הוי"ה אלקים, יבדילו הנשמות בין כל פרט ופרט שבכל עולם ועולם מי"ס, עכ"ל.

ועיין שער הכוונות (דרושי אשרי, פטום הקטורת, ועלינו לשבח, דרוש א) וז"ל, והבדילנו מן התועים, בסוד מה שברא נשמותינו מן הטוב שבעולם הבריאה, והבדילנו ע"י מן התועים, עכ"ל.

חיה

חי, שורש לח"י ברכות בשמו"ע. ואמרו (יומא, פח, ע"א) מתפלל שמו"ע שלימות, מפני שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת.

יחידה

כל היתה הבדלות מזולתה, יחידה לעצמה.

מלכות

שורש לגרים. וכתיב (ישעיה, נו, ג) ואל יאמר בן הנכר הנלוה אל ה' לאמר, הבדל יבדלני ה' מעל עמו (עיין ערך קטן יושר).

שבת מלכתא. ואמרו (פסחים, יא, ע"א) משום חומרא דשבת מבדל בדילי. וכן בכניסת שבת נבדל ממלאכה ומחפצים, כגון (ביצה, ל, ע"ב) איני בודל מהם כל בין השמשות.

מציאה, בחינת מצאתי דוד עבדי. ואמרו (ב"מ, קב, ע"א) כיון שיצא לו שם מציאה בעיר, מיבדל בדילי אינשי מינה.

נפש

מעשה. ועיין פרי עץ חיים (שער השבת, פרק כד) ברכת המבדיל, נגד עשיה. עיין עץ חיים (ש"ד, פ"ג) וז"ל, וכאשר הסתכל המאציל וראה בנפש הנקרא "את", אז יצאו שורשי הכלים, וזהו "ויבדל", כי סוד הגוף שהוא הכלי הוא הנותן ועושה הבדלה וגבול וקצבה אל האורות, עכ"ל. ועיין שער ההקדמות (דף לו, ע"ב).

מילון ערכים בקבלה בדל

כמ"ש בע"ה. גם תבין כי בכל בחינת הוצאות אורות חדשים, היה קודם להם ענין הצמצום, כי כן מצינו בא"א שצמצום נה"י שלו כדי לאפקא לזו"ן כנזכר במקומו (קיפל נה"י לחג"ת), וכן היה בזה הא"ק, ואין להאריך בזה. והנה אחר שצמצם עצמו, הניח חד פרסא באמצע גופו במקום טבורו מבפנים כדי שיפסיק בנתיים, וז"ס יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים, כנזכר בזוהר בראשית (דף לב), אית קרומא חדא באמצעית מעוי דב"נ דאיהו פסיק מלעילא לתתא ושאיב מלעילא ויהיב לתתא, ואז נשאר כל האור לעילא מהאי פרסא, והיה שם דחוק ומהודק, ואז בוקע בהאי פרסא ויורד והאיר בשאר הגוף מהטבור ולמטה, עכ"ל. ועיי"ש פרק א', מ"ת, ג' האורות שבוקעים ויורדים.

וביאר יותר פרסא זו, שם (שער יד, פ"ג, מ"ת) וז"ל, באמצע גופו, יש חד פרסא ומסך "מבדיל" בין חצי העליונה לחצי התחתונה, כנראה בחוש הראות, ומבשרי אחזה איך יש קרום א' מחיצה המפסקת בין אברי הנשימה, שהם הריאה והלב, ובין איברים התחתונים שהם כבד ובני מעיים כנודע. והנה זה הפרסא אינו ביושר, רק כי כאשר מתחלת מצד הפנים היא מתחת החזה ממש, וכשמרחבת ומתפשטת עד האחור, היא עומד כנגד מקום הטבור, כנראה בחוש הראות, בחוש הטבע, וזהו נקרא יותרת הכבד, קורמא דפסיק גו מעוי דב"נ, כנזכר בזוהר בראשית עה"פ יהי רקיע בתוך המים, עכ"ל. והפרסא בצורת ו', עיין שם (שער לט, פ"א, מ"ב).

הבדלה ראשונה הנאמרה בתורה, בין אור לחושך, ויבדל אלקים בין האור ובין החושך. אמנם ביאר האריז"ל, שהוא הבדלה בין אור לכלי, כמ"ש בעץ חיים (ש"ד, פ"א, דרוש לה"ר גדליה) וז"ל, וירא אלקים את האור, כי האור הוא בחינת הבל און וחוטם, שהוא בחינת נשמה ורוח. את הוא בחינת הפה, שהוא נפש. ואז כשראה את הנפש, אז "ויבדל אלקים", שהוא עשיית "שורשי הכלים", והסתכלות זה בדרך ישר עשה רושם בכל בחינה ובחינה, כי פגע בכל בחינה ובחינה מן ההסתכלות לבחינת הבל, וכו', ולא נגמר זה עד שהכה הסתכלות במקום שמתחברים ההבלים, שהוא התפשטות ההבלים שהוא חיצוניות שלהם, ומהכאת אור ההבל אל אור ההסתכלות, חזר אור ההסתכלות בדרך אור חוזר, ונעשה כלי בכל בחינה ובחינה לשאר הגוף, עכ"ל. ועיי"ש בפרק ג'.

הבדלה שניה שנאמרה בתורה, יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים. ובביאור הבדלה זו, כתב בעץ חיים (שם, פ"ב, מ"ת) וז"ל, ראה המאציל כי עדיין לא היה כח במקבלים לקבל האורות של העינים האלה אשר מקום התפשטותן הוא ממקום הטבור עד סיום הרגלים של א"ק כנ"ל, ולכן מה עשה, טרם שהוציא האורות האלו דרך העינים צמצם עצמו צמצום אחד, והוא, שכל האור שהיה מתפשט בתוך הא"ק הזה מטבור עד סיום רגליו, העלהו בחצי גוף העליון מהטבור ולמעלה, ונשאר המקום שמן הטבור ולמטה ריקן בלתי אור. והמשכיל יבין וידמה מילתא למילתא, איך בכל אצילות בחינת חצי ת"ת ונה"י תמיד המאירין בעולם שלמטה, כי נה"י דז"א מאיר אל הנוק', ונה"י דאור"א מאיר אל הז"א, ונה"י דא"א לאור"א, ונה"י דעתיק לא"א, ונה"י דא"ק לעתיק ולכל בחינת האצילות

מדור ארמית

מילון ערכים בארמית
בדיל

מילון ערכים בארמית בדיל

על קרבתו אל הפרי, עכ"ל. ולפ"ז בדיל, מלשון בד-לי, עומד לבדו, מפני פחיתותו.

וטעם נוסף שנקרא בדיל, מלשון ארמית - בשביל, כי לרוב פחיתותו אינו עומד כחשוב לעצמו, אלא כל היותו לצורך של אחר, כעבד שאין לו מעצמו כלום, וכל היותו לאחר, לצורך רבו. ועיקר גילוי של מעבר מתחילה ביד, שמעבירה ממקום למקום, נוטל ונותן, בדיל, אותיות יד-לב, כן כתב רמ"מ משקלוב (ביאורי הזוהר, דף נז).

וטעם נוסף שנקרא בדיל, כתב ביריעות שלמה (חוברת יא, יריעה ח) וז"ל, ומענין הבדלה, יקרא מין מתכות בדיל, את הבדיל ואת העופרת, ע"ש שזה מן המתכת ממוצע בין העופרת ובין הכסף, שהוא משובח מן העופרת, וגרוע מן הכסף, ושלשתן מתכות, ושלשתם יש להם מראה לבן, עכ"ל. והבן שכל ממוצע, מחד מחבר, ומאידך מבדיל, כדוגמת רקיע המבדיל בין מים עליונים למים תחתונים. ולפ"ז היות הבדיל להבדיל בין אחרים, בין עופרת לכסף, ודו"ק. עיין רש"ר הירש (קדושים, יט, יט).

וכתב רש"ר הירש (בראשית, א, ד) וז"ל, בדל שונה מ'פרד', שבר, כרת, משמעותו איננה הפרדה גרידא, הבדלה שלילית מדבר אחר, אלא יש בו גם הוראה חיובית, הפרדת דבר מזולתו, כדי ליחדו לו תחום לעצמו, כדי לעניק לו תחום משלו, עכ"ל. אולם בדיל היפך בדל, זהו כח הבדלה בעצם ללא יחוד תחום לעצמו.

בדיל בארמית בשביל, כלומר בשביל דבר אחר "הנבדל", והבן.

והנה יש ז' מתכות, כסף - זהב - נחשת - בדיל - עופרת - כסף חי - ברזל. עיין חסד לאברהם (מעין ה, נהר כט). ובאריז"ל בשער מאמרי רז"ל (מאמר פסיעותיו של אברהם אבינו). ולקוטי תורה (תהלים), ועוד. וכתוב (במדבר, לא, כב) אך את הזהב ואת הכסף את הנחשת את הברזל את הבדיל ואת העופרת. הוזכרו כאן ו' מתכות, ולא הוזכר כסף חי, כי הוא כלול בכסף, כנודע.

והנה בדיל הוא סיגי הכסף, כמ"ש בחסד לאברהם (מעין ב, נהר נו) וז"ל, הוליד אברהם (שהוא בחינת כסף - חסד, כיסופין כנודע) וקטורה כמה משפחות, כולם סיגי הכסף, בדיל ועופרת, עכ"ל. וכמ"ש רש"י (ישעיה, א, כב) וז"ל, כל בדליך - בדיל המעורב בכסף, כלומר הרשעים בך בדיל, עכ"ל.

ונקרא בדיל, מלשון בדיל ויעבור, כי הוא מעורב עם הכסף, ותכליתו לבררו מן הכסף, כמ"ש ואצרוף כבור סיגך ואסירה כל בדיליך (ישעיהו, א, כה), סיגי הבדיל שבכסף, ועומד להיבדל ולעבור ממקומו, בדיל ויעבור, וע"ש כן נקרא בדיל, כי עומד להיבדל.

וטעם נוסף שנקרא בדיל, כתב הרב אבולעפיה (מפתח השמות, בראשית) וז"ל, בדיל - נבדל ממשלת חברו, עכ"ל (עיי"ש שביאר מהות השמות של כל ז' מתכות). והיינו שאף כשהוא לעצמו, הוא שפל ונבדל מן כל המתכות, והבן. והוא היפך האבן הטובה הנקרא בדולח, שאף היא נבדלת מכולם, אולם לפי רוב מעלתה, בדולח לעומת בדיל. וכתב שם, וז"ל, ובדלח לפי הגזרה, בד לח, ופירושו, ענף לח שמורה

מדור נספח

הכנעה הבדלה והמתקה

הכנעה הבדלה והמתקה

נספח מתוך ספר דע את עצמך

זוהי בקצרה הגדרת עבודת ההבדלה.

לאחר מכן מגיעה עבודת ההמתקה, שעניינה החיבור בחזרה של הגוף והנשמה ביחד. שכן, תכלית הבריאה היא לאחד ולא להפריד. הפירוד הוא רק שביל ביניים על מנת להגיע לאחדות האמיתית, לאחדות חיובית, ולא אחדות שלילית.

עבודת ההכנעה וההמתקה - בבת אחת

את עבודת ההכנעה ועבודת ההמתקה ניתן לעשות בבת אחת, וניתן לעשותן בזה אחר זה. הדרך הפשוטה, ואולי גם הקשה, היא לעבוד את עבודת ההכנעה וההבדלה בשני שלבים, שלב אחרי שלב, ונבאר.

הרצונות הקיימים באדם, חלקם מן הגוף וחלקם מן הנשמה, ובכללות, מתגלים הם אצל האדם בשלושה אופנים: במחשבותיו, ברגשותיו ובמעשיו; ישנן מחשבות השייכות לנשמה וישנן מחשבות השייכות לגוף, ישנן הרגשות השייכות לנשמה וישנן הרגשות השייכות לגוף, ישנם מעשים השייכים לנשמה וישנם מעשים השייכים לגוף.

ההכנעה, שהיא עבודת הניתוץ, כאשר עושים אותה ללא חיבור של עבודת ההבדלה, האדם מנסה לנתץ; הוא חדל מן המעשים השליליים, מנסה לא לחוש את הרגשות השליליים, ומנסה לסלק ממחשבותיו את המחשבות השליליות.

זוהי דרך שנראית פשוטה, אך היא קשה מאוד. מדוע? כי במעשים עוד איכשהו האדם

נזכיר אחד מן היסודות המובהקים של תורת הבעל שם טוב, שורש גדול בעבודת ה'.

הוא הגדיר את שורשי עבודת האדם בעולמו בשלוש מילים: הכנעה, הבדלה, המתקה. ננסה בעזרת ה' יתברך להגדיר את המילים הנפלאות הללו צעד אחר צעד.

השלב הראשון הוא ההכנעה, ועניינה יתבהר לנו עפ"י משל פשוט. כאשר שני חפצים מחוברים זה עם זה באופן מוקשה ומוחלט, ורוצים להפריד אחד מן השני, לנתק את החיבור שביניהם - אחת האפשרויות היא: ניתוץ! לוקחים פטיש ומנתצים את אחד משני החפצים, ועי"ז נפרדים הם אחד מהשני.

והנמשל: כפי שביארנו לעיל, אדם מורכב מנשמה וגוף המחוברים זה לזו, ועבודת האדם בתחילתה, היא ליצור הפרדה בין הנשמה והגוף. אלא, שכיון שהחיבור בין הנשמה והגוף הוא חזק מאוד, אי אפשר לקחת מסור דק ולנתק ביניהם.

כאן יש צורך בעבודת ההכנעה, שהיא כביכול עבודת ניפוץ וניתוץ הגוף. כאשר מנתצים את הגוף, מבטלים אותו ומשברים אותו - עי"ז מפרידים אותו מן הנשמה.

זוהי הגדרה במילים קצרות מאוד לעבודת ההכנעה.

לאחר מכן באה עבודת ההבדלה. אחר שהפרדנו את שני החפצים, עתה מעמידים אנו כל אחד לעצמו, זה בקרן זוית אחת וזה בקרן זוית שניה. הפרדה מוחלטת. כל זמן שהם מחוברים - אי אפשר להניח כל אחד במקום אחר.

הטובות הן שלנו, והמחשבות הרעות הן של היצר הרע. ההרגשות החיוביות הן שלנו, וההרגשות השליליות הן של היצר הרע. המעשים הטובים הם מכוחנו והמעשים הרעים הינם כח שמתלבש על האדם ומניע אותו לפעול בצורה שאיננה נכונה.

הבנה זו, היא אור גדול כנפש האדם בבואו להתחיל את עבודת ההיפרדות מכח הרע שבתוכו. כל זמן שהאדם מזהה את עצמו כגוף - הגוף, חלקו הגדול רע, וא"כ אין לו כח להתנתק מן הרע, מחמת שהאני - לפי תפיסתו שהוא גוף - הוא רע!

אם האדם מזהה את עצמו כנשמה שמולבש עליה גוף, הרי שהנשמה היא טובה, "אלוקי, נשמה שנתת בי טהורה היא", אין בה רע, יש בה רק טוב, וא"כ כל הרע שנמצא בקרבי הוא מכח הלבוש של הגוף שנמצא על הנשמה, אבל האני הוא חיובי, הוא טוב, הוא טהור.

אבל כאשר האדם מזהה את עצמו כגוף שבתוכו נשמה, יש בו כח אחד טוב שנקרא נשמה, אבל כח הגוף שרובו רע - גם הוא מזוהה אצלו כאני, ואני אי אפשר למחוק! אדם יכול למחוק את מה שלא שלו, אבל את האני של הבן אדם אי אפשר למחוק.

האני של האדם אינו דבר שאפשר להכחיש אותו ולבטל אותו. הוא קיים לעולם! הקב"ה נתן באדם נשמה שיש בה כח נצחי, והכח הנצחי הזה הוא טהור, הוא זך, הוא נקי, אין בו רע. כאשר לוקח האדם את הזיהוי של האני שמקורו בנשמה ומשתמש בו לזהות את הגוף, את כח הרע, כאני - הרי ששוב אין לו את הכח להתנתק מהרע, כי הרע הוא עצם האני לפי תפיסתו.

נבין אם כן, ששורש ההסתכלות שדיברנו בתחילה, שעבודת האדם להסתכל על עצמו כנשמה שמולבשת בגוף ולא כגוף שבתוכו נשמה - הוא שורש כל מבנה עבודת האדם. עבודת האדם היא לסלק את הרע מקרבו

מרגיש שיותר קל לו לחדול מהם, משא"כ בהרגשות ובמחשבות, סילוקם קשה מנשוא.

ננסה, אפוא, לתת אופן אחר לצורת עבודת ההכנעה, והוא: ע"י שילוב של עבודת ההכנעה עם עבודת ההבדלה, חיבור יחד של שתי העבודות הללו.

כוונת הדברים: כאמור לעיל, ישנם מחשבות, הרגשות ומעשים השייכים לנשמה, וישנם כאלו השייכים לגוף. על מנת להכניע את כוחות השלילה שבאדם ששורשם בגוף, אדם משתמש בכח ההבדלה.

חז"ל אומרים: "אם אין דעה, הבדלה מניין?" כלומר, בכדי להבדיל הבדלה פנימית, ולא רק הבדלה חיצונית, על האדם להשתמש עם כח הדעת שבו. כח הדעת הוא הכח השורשי, המפתח שעל ידו יכול האדם ליצור הבדלה ברורה בין הכוחות המגיעים מן הנשמה לבין הכוחות המגיעים מן הגוף.

האדם במהותו - "נשמה טהורה"
הדברים הללו הם השורש, אבל הענפים רבים הם עד מאוד.

כידוע, בלבו של האדם שוכנים שני יצרים - יצר טוב ויצר הרע. דבר זה כולנו מבינים: היצרים הם שניים - אחד טוב ואחד רע. אבל זאת שומה עלינו להתבונן: מהו האדם עצמו, האם הוא טוב או רע?

חז"ל הקדושים מלמדים אותנו, שהאדם במבנה האמיתי שלו הוא רק טוב, אין בו רע, וכל הרע המתגלה אצל האדם, הוא מכח היצר הרע שנמצא בו.

היצר הרע באופן כללי, כמו שהזכרנו, מתחלק לשלושה חלקים: יצר הרע מעשי, יצר הרע רגשי ויצר הרע מחשבתי [בדקות יש גם יצר הרע ברצון, אבל זה נושא בפני עצמו].

כשמבינים שהבסיס האמיתי של האדם הוא טוב, וכח הרע שנמצא בו הוא כח חיצוני שמתלבש עליו, נבין אם כן, שהמחשבות

משא"כ כאשר אדם מבין שהמבנה שלו, המהות שלו, זו נשמה המולבשת בתוך גוף, והגוף אינו אלא בבחינת לבוש לנשמה - הרי שהוא רוצה להכניע ולהבדיל לבוש, הוא לא בא להכניע ולהבדיל את עצם האני. וכאשר זוהי מחשבתו של האדם, הרי שהוא נכנס מתחילה לעבודה הרבה יותר קלה.

צריך להבין שהדברים הנאמרים כאן אינם בגדר ידיעה בעלמא. זוהי ידיעה שצריכה להפוך אצל האדם את ההסתכלות על עצמו, ואז עבודתו תהא הרבה יותר קלה. אין הכוונה שיהיה לו קל, אך יהיה לו הרבה יותר קל ואפשרי מאשר לאדם המתחיל לעבוד עם עצמו ללא ההבנה הבסיסית, הפנימית.

עבודת האדם, אם כן, שהיא הכנעה והבדלה, תחילתה איננה באופן מעשי. תחילת העבודה נעוצה בדעתו של האדם, במחשבותיו. אין הכוונה להפריד את הרע מן הטוב במחשבתו ובדעתו, אלא ראשית להכיר מי הוא, להכיר מיהו באמת האני שלו.

ובאמת, כך כתב ר' חיים ויטאל בספר שערי קדושה, שהאני של האדם זו הנשמה, והביא לכך ראיה ממקרא מלא, פסוק מפורש: "ועל בשר אדם לא ייסך" (שמות ל, לב), ואם האדם הוא הגוף, כיצד ניתן לומר "בשר אדם", כלומר בשר של אדם, והרי הבשר עצמו הוא זה הנקרא "אדם"! אם נאמר בפסוק "בשר אדם" בהכרח שלא זה האדם, אלא זהו לבוש על גבי האדם.

נמצינו למדים אפוא, שהבנת האדם שמציאותו איננה נשמה בתוך גוף, אלא נשמה המולבשת בגוף, והגוף אינו אלא לבוש לנשמה - הבנה זו היא השורש של כל עבודת ה' של האדם. זוהי עבודה הבנויה בצורה יסודית של הכרת מהות האני.

(מתוך ספר דע את עצמך - פרק ג - הרע - דק לבוש עמוד פז)

מספר שיעור בקול הלשון 1128220

ולגלות את עצם הוייתו שהוא טוב. לא כמו שיש אנשים הסוברים שאדם צריך לקנות הנהגות טובות, לקנות מידות טובות, ולקנות הרגשות טובות ומחשבות טובות. לא צריך לקנות כלום! צריך רק לגלות את הטוב הטמון בתוכנו, את הנשמה הטהורה שנטע הקב"ה בנו, שהיא עצם הוייתנו.

עבודת האדם, כאשר היא נעשית בצורה הנכונה, היא להכיר שהרע הוא לבוש על גביו, זה לא הוא! וכאשר יגיע להכרה שזה לא הוא - הרי שאת שורש החיבור לרע הוא כבר ניתק.

כאשר האדם תופס את עצמו גם כנשמה וגם כגוף - הרי שהאחדות בין הנשמה והגוף היא אחדות מוחלטת [לפי תפישתו], כי בין הנשמה ובין הגוף הם האני שלו, והאני הוא לא דבר שאפשר לחלקו לשניים.

כאשר האדם מבין שהמציאות של עצמו היא נשמה שמולבשת בתוך גוף, והגוף הוא רק לבוש לנשמה, כמו שהזכרנו בתחילה - לבושים אדם מחליף מידי פעם, פושט בערב ולובש אחר בבוקר. המציאות של הלבוש איננה מאוחדת עם האדם. בודאי שיש בה בחינה כלשהי של אחדות, אבל זו אחדות קלושה מאוד, שהרי כל אחד מאיתנו בקלות מחליף בגדים.

הבדלת והכנעת הלבוש, לא עצם האני

מעשה, מה שייסד לנו הבעל שם טוב שעבודת האדם היא הכנעה והבדלה, להכניע את כח הרע ולהבדילו מן האדם - יש פנימיות לעבודה הזו.

כל זמן שאדם תופס את האני כנשמה וגוף, שהוא גוף שבתוכו נשמה, הרי שהוא מנסה להכניע ולהבדיל את עצם האני, ואת עצם האני אי אפשר להבדיל. דבר זה נקרא היום "פיצול אישיות". אם אדם רוצה לחלק את עצמו - זה אסון נורא. את האני אי אפשר לחלק, ואם מחלקים - זהו שיבוש, מחלת נפש.

וזאת לתעודה

תאריך

הרבני הנכבד

/ הגברת הנכבדת

נעשה / נעשתה / נעשו שותפים / שותף(ה),

שותפות נצחית

עם "אאלפך חכמה" - "בלבבי משכן אבנה"

"תורת שעשועים"

ועי' נעשה שותף עם

האור הגנוז באותיות של תורה,

שהוא האור הגנוז לצדיקים לעת'ל.

ומאור זה יומשך אור לשורש נשמתו,

ומשם יומשך כל צרכיו,

הן הרוחנים והן הגשמים בעולם הזה,

ולעתיד לבא בעולם הבא

לעדות על אמיתת הדברים באנו על החתום

חתימת יד הרב שליט"א

חותם של אאלפך חכמה